

BAB 4

ANALISIS RUNTUTAN NYANYI SUNYI: PERBANDINGAN DAN TAFSIRAN DATA

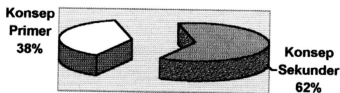
4.1 Pengenalan

Dalam bab ini akan diuraikan dapatan kajian yang dibuat berdasarkan kepada analisis 23 buah sajak yang termuat dalam kumpulan teks Nyanyi Sunyi. Analisis runtutan dalam bentuk tipologi dan perbandingan kekerapan kehadiran konsep antara teks sepenuhnya terdapat dalam Lampiran 1 hingga Lampiran 7.

4.2 Analisis Konsep Primer dan Sekunder

Daripada analisis runtutan 23 buah sajak tersebut, terdapat 2223 konsep dikenal pasti, iaitu 846 konsep primer dan 1377 konsep sekunder. Peratusan bagi kedua-dua konsep tersebut adalah seperti yang berikut:

**Carta 4.1 :Peratusan Konsep dalam
Nyanyi Sunyi**

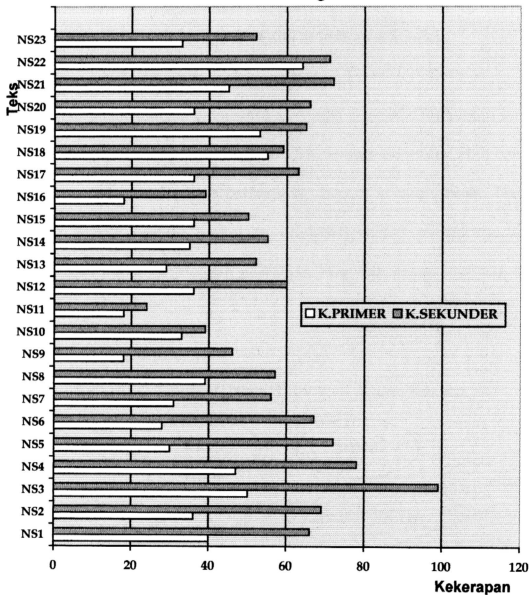

Berdasarkan carta tersebut, kehadiran konsep primer ternyata lebih kecil berbanding dengan konsep sekunder. Ini selaras dengan pernyataan Beaugrande dan

Dressler (1981 : 95) yang antara lain menyatakan bahwa konsep primer merupakan titik mengakses dan memproses bagi sesebuah teks.

Yang berikut merupakan taburan konsep primer dan sekunder mengikut teks:

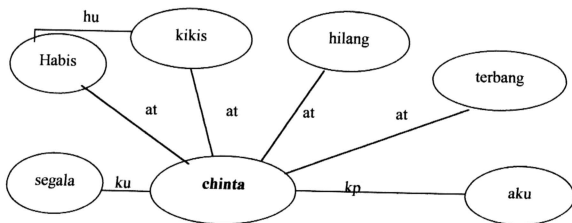
Carta 4.2: Perbandingan Konsep Primer dan Sekunder Mengikut Teks

Daripada Carta 4.2, didapati teks NS3 merupakan teks yang paling banyak mengandungi konsep, iaitu sebanyak 149 (6.7%) konsep dan 86 (33.6%) daripadanya merupakan konsep primer. Hal ini demikian kerana teks tersebut yang paling panjang dalam kumpulannya, iaitu merangkumi dua cerita yang berbeza. Manakala teks NS 11 pula merupakan teks terpendek yang ditulis dalam satu rangkap sahaja. Teks ini mengandungi 42 (1.9%) konsep, iaitu 18 konsep primer dan 24 konsep sekunder.

Bersesuaian dengan peranannya sebagai penanda hubungan antara konsep (Beaugrande dan Dressler, 1981 : 95), konsep sekunder lebih banyak bilangannya dalam setiap teks berbanding dengan konsep primer. Hal ini demikian kerana sesuatu perkataan itu boleh sahaja mempunyai lebih daripada satu hubungan dengan perkataan yang lain dalam sesebuah teks. Contohnya:

Rajah 4.1 : Tipografi Jenis Hubungan Antara Konsep

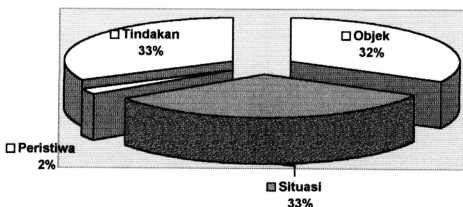

Dalam Rajah 4.1, konsep situasi **habis** dan **kikis** saling runtut antara satu sama lain, dan mempunyai lebih daripada satu jenis hubungan sahaja, iaitu **atribut** dan **hubungan**. Begitu juga konsep objek **chinta** mempunyai hubungan **atribut** dengan konsep **habis**, **kikis**, **hilang** dan **terbang**, hubungan kepunyaan dengan **aku** dan hubungan kuantiti dengan **segala**.

4.3 Analisis Jenis Konsep Primer

Daripada 846 konsep primer yang dikenal pasti dalam teks Nyanyi Sunyi, peratusan bagi setiap jenis dapat dilihat dalam Carta 4.3 yang berikut:

Carta 4.3: Peratusan Jenis Konsep Primer dalam Nyanyi Sunyi

Konsep jenis objek, situasi dan tindakan dilihat kerap digunakan oleh penyair dalam sajak-sajaknya. Sejumlah 274 (32.4%) konsep objek ditemukan dalam Nyanyi Sunyi, di samping 279 (33.0%) konsep situasi dan 275 (32.5%). Konsep peristiwa pula hanya 18 (2.1%) sahaja.

Sajak merupakan sebuah karya yang seboleh mungkin berusaha meminimumkan penggunaan item leksikal. Penggunaan bahasa yang ekonomis dan pengungkapan cerita atau peristiwa secara ringkas menjadi punca fenomena ini.

4.3.1 Konsep Objek dalam Nyanyi Sunyi

Secara keseluruhannya, Amir Hamzah menggunakan 274 (32.4%) objek dalam teks ini. Objek yang dikenal pasti dalam Nyanyi Sunyi ialah **objek manusia, objek konkrit, unsur-unsur alam semula jadi, objek dalaman dan objek abstrak**. Pembahagian jenis objek ini dibuat berdasarkan analisis jaringan runtutan yang mempamerkan hubungan antara konsep dalam teks.

Objek manusia yang paling kerap ditemukan dalam teks ini ialah kata ganti **aku**. Konsep ini digunakan sebanyak 49 kali (17.9%). Didapati hanya lima buah teks sahaja yang tidak menyebut konsep **aku**, iaitu NS2, NS3, NS8, NS11 dan NS13. Selain itu, terdapat juga objek **kau, kekasih, ibu, bapa, raja, penghulu dan dalang**. Bagaimanapun, kehadiran objek-objek yang tersebut berfungsi sebagai **lambang**, iaitu lambang **Tuhan**. Konsep objek manusia sebagai lambang ini akan diuraikan dalam 4.4.

Penggunaan objek konkrit, seperti **kandil**, **pelita**, **kechapi**, **rebana**, **genderang**, **guli**, **kechapi**, **tabuh**, **boneka**, **tali**, **tongkat**, dan **panji** ditemukan dalam teks ini. Objek **kandil** dan **pelita** ditulis dalam NS1, lilin dalam NS8, **kechapi** dalam NS2, NS16 dan NS17, **rebana** dalam NS16 dan **boneka** menjadi pilihan penulis dalam NS7. Kebanyakan objek ini merupakan **perlambangan** dan akan dibincangkan dalam 4.5.1.

Selain itu, pemilihan objek yang mewakili unsur-unsur alam juga menjadi buah tangan beliau, seperti **gunung**, **mutiara**, **bumi**, **bunga**, **hujan**, **kabut**, **awan**, **pohon**, **pelangi** dan yang seumpamanya. Dalam konteks ini, objek **mutiara** kerap digunakan penulis, misalnya dalam teks NS1, NS3, NS5, NS10, NS13, NS22 dan NS24. Sementara objek **bumi**, **gunung**, **purnama**, **bintang**, dan **bulan** ditemukan masing-masing dalam teks NS9 dan NS12, NS2, NS8 dan NS 22.

Selain itu, objek dalaman seperti **hati** dan **kalbu** juga kerap digunakan penulis. Dalam Nyanyi Sunyi, konsep objek **hati** merupakan pilihan utama Amir Hamzah. Didapati konsep ini disebut di dalam hampir kesemua sajak yang dikaji, kecuali dalam lima buah teks, itu NS5, NS10, NS13, NS21 dan NS23. Kecenderungan penulis mengekspresikan suara hatinya juga dilihat melalui pemilihan objek **kalbu** yang ditemui dalam teks

NS3, NS4, NS7 dan NS8. Tidak dapat disangkal, pemilihan objek **hati** dan **kalbu** bertepatan dengan pengungkapan rasa kasih, sayang dan cinta yang ingin disampaikan penulis.

Seterusnya, objek-objek abstrak seperti **angan**, **fikir**, **swarga**, **kenangan**, **petua**, **hembusan**, dan **restu** juga ditemukan dalam teks ini. Kehadiran objek-objek ini turut berfungsi ke arah pembentukan **metafora** dalam sajak.

4.3.2 Konsep Situasi dalam Nyanyi Sunyi

Secara keseluruhannya, terdapat beberapa jenis situasi yang terlukis dalam sajak-sajak Amir Hamzah. Antaranya ialah situasi yang merujuk kepada **suasana**, **emosi**, **waktu dan masa**, **ruang**, dan **mobiliti entiti**. Situasi yang merujuk kepada suasana lebih banyak ditemukan berbanding situasi-situasi lainnya. Pemilihan diksi **sunyi** dan **sepi** amat disenangi oleh Amir Hamzah, seperti yang digunakan dalam teks NS1, NS5, NS8, NS9, NS10, NS14, NS16 dan NS21, iaitu sebanyak 13 kali. Selain itu, suasana yang menjadi pilihan beliau ialah **sejuk** dan **sentosa** yang terdapat dalam NS 3, NS 14, NS15, NS18 dan NS19. Perulangan konsep **samar** dan **sapur** pula ditemukan dalam teks NS20 dan NS22.

Selain itu, situasi yang merujuk kepada emosi juga jelas terserlah dalam puisi-puisi Amir Hamzah. Antara konsep yang sering menjadi pilihan beliau ialah **rindu**, **kasih**, **sayang**, **cinta**, **bahagia**, **gembira**, **bimbang**, **gelisah** dan **pilu**. Dalam wacana ini, konsep **rindu** diulang sebanyak 7 kali, iaitu dalam NS1, NS5, NS7, NS10 dan NS13. Kata **sayang** pula digunakan sebanyak 5 kali, iaitu dalam NS1, NS6, NS13 dan NS 14, sementara **kasih** didapati dalam teks NS6, NS7, NS8, NS9 dan NS13. Hal ini demikian kerana wacana ini merupakan siri pengungkapan rasa kecintaan penyair kepada Yang Maha Pencipta.

Seterusnya, tidak ketinggalan juga penggunaan situasi waktu dan masa yang dapat dilihat melalui penggunaan kata **senja**, **malam** dan **subuh**. Konsep **malam** ditemukan dalam teks NS1, NS8 dan NS9, **senja** dalam teks NS8 dan NS15, sementara **subuh** pula digunakan dalam teks NS21.

Situasi yang merujuk kepada ruang pula dikenal pasti melalui penggunaan konsep **kecil** dalam NS2, sementara **sesak**, **sempit** dan **senak** dalam NS20 dan NS21. Situasi yang merujuk kepada ruang ini agak kurang jika dibandingkan dengan jenis situasi yang lain.

Terdapat juga penggunaan konsep situasi yang merujuk kepada keadaan mobiliti entiti itu sendiri. Antara contoh keadaan mobiliti entiti

tersebut ialah **habis**, **kikis**, dan **hilang** yang terdapat dalam NS1; **timbul**, **terapung** dan **bertudung** dalam NS3; **tersembunyi** dan **terang** dalam NS4; **tenggelam** dan **hanyut** dalam NS9; **terbuka** dalam NS13, NS18 dan NS22; **tertutup** dan **terkatup** dalam NS14, NS20 dan NS 22; dan **terbaring** dalam NS22.

4.3.4 Konsep Tindakan dalam Nyanyi Sunyi

Daripada 23 buah teks yang dikaji, konsep tindakan didapati paling banyak digunakan selepas konsep situasi. Secara logiknya, konsep objek sepatutnya lebih dominan daripada tindakan mahupun situasi. Bagaimanapun, dalam wacana puisi, **elipsis** objek sering berlaku kerana fenomena sebegini tidak menjejaskan makna, sebaliknya elipsis tindakan atau situasi dapat membawa kesan yang sebaliknya.

Konsep tindakan dalam teks Nyanyi Sunyi hadir sebagai **kata akar** ataupun **dengan imbuhan**. Antara yang hadir dalam bentuk kata akar ialah **pulang** dan **kembali** dalam NS1; **bangkit**, **buka** dan **sentuh** dalam NS2; **naik** dalam NS3; **datang** dan **turun** dalam NS6; dan **sujud** dalam NS14.

Sementara itu, jenis tindakan yang hadir dengan imbuhan *me-* dilihat paling menonjol dalam Nyanyi Sunyi, iaitu 37.1% daripada jumlah konsep tindakan yang ada. Antara contohnya ialah **menchium** dan **menyentuh**

dalam teks NS5; **mengikut** dan **menayang** dalam NS8; serta **menyerkap**, **menindih** dan **menolak** dalam NS9.

Jenis tindakan yang disertai subjek **kau** dan **ku** juga ditemukan dalam teks ini. **Kau** (gantinama bagi Tuhan) dan **aku** (ku) dalam teks ini berfungsi sebagai pusat kawalan teks secara keseluruhannya. Kehadiran **kau** dengan tindakan dieja secara rapat dan hadir sebanyak 17 kali dalam wacana. Antaranya ialah **kaupukul** dan **kautulis** dalam NS4; **kaupimpin** dalam NS10; dan **kauberi** dan **kaukurniai** dalam NS15. Sementara tindakan yang hadir dengan subjek **ku** (kependekan bagi aku) pula ialah **kujunjung**, **kupuji**, dan **kupangku** dalam NS2; selain **kuselami** dan **kulebihi** dalam NS6.

Terdapat juga konsep tindakan yang hadir dalam bentuk **metafora**, seperti **merangkai hati** dan **menarik ingin** dalam NS1; **mengasap keramat** dan **membanting diri** dalam NS2; **mendingin hati** dalam NS9; **mengintip restu** dalam NS11; serta **menuai api** dan **mengetam ancham** dalam NS22.

4.3.4 Konsep Peristiwa dalam Nyanyi Sunyi

Seperti yang telah dinyatakan, cuma ada 18 (2.1%) peristiwa yang dirakamkan dalam Nyanyi Sunyi. Hal ini demikian kerana wacana puisi banyak melakarkan ungkapan perasaan penulis, yang dengan jelas

mendominasi konsep objek, situasi dan tindakan. Catatan peristiwa yang meleret-leret tidak menepati pengertian sajak sebagai “kata-kata yang terbaik dalam susunan yang terbaik” oleh Coleridge.

Dalam Nyanyi Sunyi, peristiwa yang sering disebut oleh Amir Hamzah ialah **mati**, seperti yang ditulis dalam NS1, NS2, NS4 dan NS9. Amir Hamzah dalam kecintaannya yang begitu mendalam terhadap Tuhannya, beranggapan bahwa hanya mati sahaja dapat membawanya segera bertemu dengan Yang Maha Pencipta dan tanpa izin-Nya, sudah tentu maut akan segera datang menjemputnya. Selain itu, terdapat juga peristiwa **murtad** seperti yang ditulis dalam NS18.

4.4 Konsep Objek Sebagai Lambang dalam Nyanyi Sunyi

Lambang atau simbol merupakan unsur gaya bahasa yang tidak kurang popularnya dalam dunia persajakan. Menurut Harimurti (1983 : 97), lambang merupakan bentuk linguistis ataupun non-linguistis yang secara arbitrer dan konvensional dihubungkan dengan suatu maksud. Simbol atau perlambangan dalam Islam mempunyai kaedah-kaedah pengertian maknanya yang berhubungan dengan metafizika, kontemplasi alam tabii, Quran dan Hadis (Uthman el-Muhammady, 1977: 103).

Di dalam al-Quran sendiri terdapat banyak lambang atau simbol yang bertujuan memberikan petunjuk kepada umat Islam yang mahu berfikir dan menghayatinya. Antaranya ialah konsep objek **pelita, kandil, rumah, mutiara, sutera, sungai, hujan, gunung, bulan, api, dan angin**. Terdapat juga objek haiwan, seperti **semut, lembu dan lebah**. Penyataan yang simbolis ini kesemuanya bermaksud menuju kepada pentasbihan dan menuntut keredhaan Allah semata-mata (Ahmad Kamal, 1989 : 154).

Dalam analisis ini, tumpuan dibuat kepada konsep objek yang berperanan sebagai lambang. Hanya tiga daripada lima jenis objek (seperti yang dinyatakan dalam 4.3) dibincangkan kerana jenis ini mempunyai bilangan yang agak tinggi, berbanding dua jenis yang lainnya. Hasilnya, 100 objek lambang dikenal pasti.

4.4.1. Objek Manusia sebagai Lambang Tuhan

Dalam Nyanyi Sunyi, terdapat 56 (56.0%) konsep objek manusia yang digunakan oleh Amir Hamzah sebagai melambangkan Tuhan. Beliau tenggelam dalam keasyikannya bermunajat kepada Tuhan. Sajak-sajaknya lebih bersifat monolog, iaitu percakapannya dengan Tuhan. Antara konsep objek yang digunakannya sebagai lambang Tuhan ialah **kau** (termasuklah **dikau dan engkau**), **kekasihku, penghulu, raja, dalang, ibu dan bapa**.

Penggunaan konsep **kau** (**dikau, engkau**) merupakan yang terbanyak, iaitu sebanyak 38 kali (38.0%). Penggunaan objek **kau** yang tertinggi ditemukan dalam NS4 dan NS10, sebanyak 6 kali (6.0%). Konsep objek ini hadir dalam setiap teks, kecuali teks NS8, NS9, NS12, NS16, NS19 dan NS22. Objek ini juga hadir 4 kali dalam NS1 dan NS7, selain muncul 3 kali dalam NS3, 2 kali dalam NS20 dan sekali dalam teks yang lainnya. Penggunaan konsep ini dapat dilihat dalam petikan teks NS1 yang berikut:

Engkau cemburu
Engkau ganas
Mangsa aku dalam chakarmu
Bertukar tangkap dengan lepas
(Amir, 1969 : 5)

Menurut Rahman (1993 : 138) konsep **Engkau**, iaitu Tuhan dalam sajak ini digambarkan bersifat cemburu terhadap perhubungan cinta di antara Amir Hamzah dengan kekasih (sesama manusia). Bagaimanapun, menurut H.B. Jassin (1969 : 34), sifat konsep **Engkau** yang **cemburu** dan **ganas** ini adalah disebabkan pengaruh kitab Injil (Bible) yang dipelajari oleh Amir semasa di bangku persekolahannya.

Selain itu, penggunaan konsep objek **kau** juga dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

Kaupimpin jariku
Kautunjukkan bunga tertawa,
Kuntum tersenyum...
(Amir, 1969 : 17)

Dalam petikan NS10 tersebut, objek **kau** sebagai lambang Tuhan hadir bersama dengan konsep tindakan. Objek ini dilihat berperanan sebagai pembimbing yang memandu Amir Hamzah mendalami darjah keimanan dan ketakwaannya.

Selain objek **kau** (**dikau**, **engkau**), jenis objek yang turut berperanan sebagai lambang Tuhan ialah **kekasih** (orang yang paling dicintai atau dikasihi). Berdasarkan analisis, didapati konsep ini hadir 13 kali (13.0%) di dalam naskhah **Nyanyi Sunyi**. Antara teks yang mencatatkan konsep **kekasih** ialah NS4 (3 kali) selain NS8, NS9 dan NS11 (sebanyak 2 kali). Konsep ini hadir sekali sahaja dalam teks NS10, NS16, NS18, NS19 dan NS20. Penggunaan jenis konsep ini dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

...Bagaimana aku menimbang
Kekasihku astana sayang
Ratu restu telaga sempana
Kekasihku mengunchi hati
Bagi tali disimpul mati.

(Amir, 1969 : 11)

Dalam petikan tersebut, **kekasihku** melambangkan Tuhan yang digambarkan sebagai astana (puncak segala kasih sayang) dan Tuhan juga hadir bersama konsep tindakan mengunci hati (meneguhkan keimanan) penyair.

Konsep objek **penghulu** dan **raja** yang menjadi lambang Tuhan ditemukan dalam NS17. Diperturunkan petikan teks tersebut:

Kalau aku dalam engkau
Dan engkau dalam aku
Adakah begini jadinya
Aku hamba engkau penghulu?

... aku dan engkau berlainan
Engkau raja maha raya....

(Amir, 1969 : 14)

Konsep objek **penghulu** dalam petikan NS7 dipertentangkan pula dengan aku sebagai hamba dalam rangkap pertama. Rangkap kedua pula memaparkan konsep **raja** yang dilukiskan bersifat maha raya (Maha Besar).

Konsep objek **ibu** juga turut hadir sebagai lambang Tuhan, seperti yang dicatatkan dalam NS19. Kehadiran konsep ini dapat dilihat seperti yang berikut:

Ibuku dehulu marah padaku
Diam ia tiada berkata
Akupun lalu merajuk pilu
Tiada peduli apa terjadi....

(Amir, 1969 : 30)

Objek **ibu** dipilih sebagai lambang Tuhan kerana sifatnya yang sentiasa ingin anaknya berkelakuan baik dan menurut perintah (Ali, 1970 : 20). Begitulah juga sifat Tuhan yang Maha Pengasih lagi Maha Penyayang. Seterusnya konsep **bapa** pula digunakan oleh Amir Hamzah sebagai lambang Tuhan dalam rangkap terakhir sajak, seperti yang berikut:

Demikian engkau;
Ibu, Bapa, kekasih pula
Berpadu satu dalam dirimu
Mengawas daku dalam dunia

(Amir, 1969 : 30)

Konsep **ibu** dan **bapa** kedua-duanya sentiasa mengawasi, mengasihi dan melindungi anak mereka. Mereka juga bersedia memaafkan segala kesalahan anaknya, meski sebesar manapun kesalahan yang dilakukan oleh anak mereka. Begitulah juga sifat Tuhan yang Maha Pengampun lagi Maha Mengasihani.

Seterusnya, konsep objek **dalang** juga dikenal pasti sebagai lambang Tuhan. Dalam NS7, **dalang** dijadikan lambang Tuhan bersesuaian dengan ertinya sebagai kuasa yang menentukan gerak-geri atau kehidupan manusia.

Petikan teks yang berikut menjelaskan pernyataan ini:

Aku boneka engkau boneka
Penghibur dalang mengatur tembang...

(Amir, 1969 : 14)

Sesungguhnya penggunaan objek manusia sebagai lambang Tuhan menjadikan sesebuah teks lebih menarik kerana menuntut pengertian pembaca untuk mengkaji sifat-sifat manusia yang disebutkan di dalam teks tersebut. Menurut Ahmad Kamal (1989 : 156), perlambangan dalam Islam bukanlah merupakan *mental construction* yang dibuat-buat, tetapi merupakan

pengalaman rohaniah dan pancaran intuisi yang tidak direka-reka, dan dengan itu simbolisme itu mempengaruhi manusia yang hidup dalam simbol tersebut.

4.4.2 Objek Konkrit sebagai Lambang

Sejumlah 16 (16.0%) objek konkrit sebagai lambang, sama ada sebagai lambang Tuhan ataupun lambang sesuatu objek atau konsep yang lain ditemukan. Jenis objek konkrit yang digunakan sebagai lambang Tuhan ialah **kandil** dan **pelita**, seperti yang terdapat dalam NS1. Konsep kandil yang sinonim dengan pelita bercahaya sifatnya dan menerangi kegelapan seluruh kehidupan manusia. Cahaya-Nya menerangi seluruh kehidupan insan. Ini dapat dihayati dalam petikan yang berikut:

**Kaulah kandil kemerlap
Pelita jendela di malam gelap
Melambai pulang perlahan
Sabar setia selalu.**

(Amir, 1969 : 5)

Dalam teks tersebut, digambarkan juga cahaya-Nya yang sentiasa memanggil-manggil penyair kembali ke jalan-Nya, di samping menyeru penyair agar sabar dan setia kepada kepercayaannya (Ali, 1970 : 1).

Konsep objek konkrit juga hadir sebagai lambang kepada objek atau konsep yang lain. Dalam teks NS1 tersebut, hadir konsep objek **jendela**

(pelita jendela) yang merujuk kepada kehidupan. Ini bererti cahaya Allah itu menerangi seluruh kehidupan manusia.

Dalam NS7, terdapat objek **layar** dan **boneka** yang digunakan bagi tujuan tersebut. Yang berikut menunjukkan kehadiran konsep tersebut di dalam teks:

...Aku boneka engkau boneka
Penghibur dalang mengatur tembang
Di layar kembang bertukar pandang....

(Amir, 1969 : 14)

Objek **boneka** dalam keseluruhan teks hadir 4 kali, manakala konsep **layar** diulang sebanyak 3 kali. Konsep **boneka** atau patung, adalah suatu alat permainan ciptaan manusia yang bergantung kepada kuasa manusia (dalang) untuk menggerakkannya. Dalam teks ini, boneka melambangkan manusia, yakni makhluk ciptaan Allah yang sifatnya terpaksa bergantung kepada suatu kuasa yang lain untuk menggerakkannya. Dalam konteks ini kuasa yang dimaksudkan itu ialah kuasa Tuhan. Konsep **layar** (kain yang menjadi latar belakang persembahan boneka, atau patung-patung di atas pentas) dalam teks ini lambang alam ciptaan Tuhan yang amat luas. Secara keseluruhannya, aku dan engkau bermula daripada tiada kepada ada, diciptakan oleh Allah di atas muka bumi ini dengan satu tujuan, agar manusia menyembah dan beribadah kepada-Nya. Seperti patung-patung

atau boneka yang tidak mampu bergerak jika tidak digerakkan oleh dalangnya, begitulah juga manusia yang tidak berkuasa bergerak jika tidak digerakkan (diizinkan) oleh Tuhan (Ali, 1970 : 11).

Konsep objek konkrit yang lain ialah **kelereng (guli)** yang hadir 3 kali (3.0%) dalam NS15. Kelereng kaca tersebut dilukiskan amat terang cahayanya dan dapat menjauhkan manusia daripada segala mala petaka (Ali, 1970 : 17). **Kelereng** dalam teks ini sebenarnya melambangkan **iman, kepercayaan** atau **petunjuk** yang dikurniakan oleh Allah ke atas hamba-Nya. Kepercayaan yang dimaksudkan ialah agama Islam.

Konsep objek yang terakhir ialah **panji (bendera)** yang hadir dalam NS13 dan NS21. Dalam NS13, panji yang digambarkan berwarna hijau suci dengan bertiangkan kaki yang seperti mutiara nilainya (Ali, 1970 : 15) melambangkan agama Islam yang merupakan agama Islam yang merupakan agama paling indah dan suci, yang diturunkan oleh Allah kepada hamba-Nya. Kehadiran objek **panji** dalam NS2 pula bertindak sebagai lambang amalan sembahyang (solat), khususnya sembahyang Subuh. Seruan untuk mendirikan solat ini dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

Tersentak aku tersentak duduk
Terdengar nama panggilan jaya
Naik gembira meremang roma
Terlihat panji terkibar di muka

(Amir, 1969 : 32)

Dalam rangkap terakhir NS21 tersebut, dinyatakan *ibakan panji tiada terdiri* yang bermaksud seruan tersebut tiada dipenuhi oleh penyair kerana dirinya tewas oleh bisikan syaitan.

4.4.3 Objek Unsur Alam sebagai Lambang

Objek-objek unsur alam juga tidak terkecuali daripada menjadi lambang dalam teks ini. Objek unsur alam ini hadir sebagai lambang Tuhan ataupun menjadi lambang objek atau konsep lain. Daripada analisis, didapati dua objek unsur alam digunakan oleh Amir Hamzah sebagai lambang Tuhan, iaitu **pohon** dan **gunung**. Objek yang pertama hadir dalam teks NS17, seperti yang berikut:

...cahaya halus tinggi mengawang
pohon rindang menaung dunia...

(Amir, 1969 : 24)

Dalam konteks tersebut, objek **pohon**, iaitu Tuhan digambarkan sebagai pelindung kepada sekalian makhluk-Nya. Ini bersesuaian dengan sifat pohon yang merimbun dan merendang, yang menjadi tempat teduhan bagi manusia atau haiwan.

Konsep objek **gunung** pula ditemukan dalam rangkap 3, NS2 yang berbunyi seperti yang berikut:

Bangkit Gunung
Buka mata mutiaramu....

(Amir, 1969 : 6)

Gunung dimaksudkan sebagai **Tuhan**. Objek **gunung** berdiri megah, teduh dan besar di atas muka bumi ini, dipertentangkan pula dengan konsep **Tuhan** yang Maha Besar dan Maha Berkuasa, yang dengan kuasa kebesarannya telah menjadikan alam ini dan segala isinya.

Selain itu, objek unsur alam yang menjadi lambang objek lain dalam teks ini ialah konsep **bunga**, **mutiara**, **air**, **angin** dan **langit**. Objek **bunga** merupakan yang paling banyak ditemukan dalam teks, iaitu sebanyak 8 kali (8.0%). Konsep ini paling banyak ditemukan dalam NS11, iaitu sebanyak 5 kali (5.0%). Konsep ini juga hadir dalam NS1, NS5 dan NS10. Objek **bunga** dalam Nyanyi Sunyi melambangkan iman atau kepercayaan. Pernyataan ini dapat dilihat dalam petikan teks yang berikut:

Dengan mengelopaknya bunga ini, layulah
bunga lampau, kekasihku.

Bunga sunting hatiku, dalam masa mengembara
menanda dikau

(Amir, 1969 : 18)

Dalam petikan tersebut, digambarkan bahawa apabila tumbuh kepercayaan yang baru di dalam hati Amir Hamzah, kepercayaan lamanya ditinggalkan. Semakin hari semakin bertambah keimanan dan ketakwaannya.

Daripada 28 objek unsur alam yang dikesan, objek unsur alam yang seterusnya ialah **mutiara**, yang hadir sebanyak 6 kali (6.0%) dalam teks. Konsep **mutiara** ditemukan dalam NS2, NS3, NS5, NS10, NS13 dan NS22. Contoh kehadiran konsep ini dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

Bangkit Gunung
Buka mata mutiaramu

(Amir, 1969 : 6)

Rupanya ia mutiara jiwaku
Yang kuselami di lautan masa....

(Amir, 1969 : 12)

Dalam petikan tersebut, kedua-dua konsep merupakan lambang. Konsep **mutiara** dalam NS2 melambangkan konsep **indah** dan **gilang-gemilang**. Manakala konsep **mutiara** dalam NS5 melambangkan **cinta** atau **kekasih**. Bersesuaian dengan sifat **mutiara** yang cantik dan bermutu tinggi, begitulah sifat Tuhan yang dilambangkan **Maha Indah, Gilang-Gemilang** dan **Penuh Kecintaan**.

Jenis objek yang seterusnya ialah **air**, **angin** dan **langit** yang muncul dalam NS9. Kehadiran ketiga-tiga objek ini dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

Tiada suara kasihan, tiada angin mendingin hati
Tiada air menolak ngelak...

....langit menyerkap, air berlepas tangan....

(Amir, 1969 : 12)

Konsep **angin** dalam teks merupakan lambang sesuatu yang boleh dijadikan penwar kepada kegersangan iman. Konsep **air** pula melambangkan keadaan seseorang yang terumbang-ambing tanpa pegangan agama yang kukuh. Objek **langit** merupakan lambang kuasa yang tertinggi, iaitu kuasa Tuhan.

Terdapat juga konsep objek **bintang** dan **purnama** yang ditemukan dalam teks NS8. Kehadiran konsep **purnama** dalam NS8 melambangkan waktu malam, iaitu pada masa cahaya keindahan menerangi kehidupan. Konsep **bintang** pula lambang cahaya keimanan. Kedua-dua objek ini melambangkan cahaya keimanan yang dikurniakan Tuhan kepada makhluk-Nya yang terpilih. Hanya mereka yang diberi taufik dan hidayah sahaja mampu memiliki kurniaan tersebut.

Unsur-unsur alam ini banyak disebutkan di dalam al-Quran supaya manusia mahu berfikir dan menyedari hakikat bahawa sesungguhnya segala sesuatu yang ada di dunia ini diciptakan oleh Allah. Hal ini selaras dengan peranan Allah sebagai pencipta, pemilik dan pentadbir jagatraya atau alam semesta yang luas ini (Haron, 1985 : 501). Dalam ayat 32 hingga 33 Surah Ibrahim, Allah berfirman yang antara lain bermaksud:

Dan Ia yang memberi kemudahan kepada kamu menggunakan kapal-kapal untuk belayar di laut dengan perintah-Nya, juga yang memudahkan sungai-sungai untuk kamu (mengambil manfaat baginya). Dan

Ia juga yang menjadikan matahari dan bulan sentiasa beredar, untuk kepentingan kemudahan kamu, dan yang menjadikan malam dan siang bagi faedah kamu.

(Surah Ibrahim : 32-33)

Objek **api** juga dikesan kehadirannya. Objek ini muncul sebanyak 3 kali di dalam NS18 dan sekali dalam NS2 dan NS22. Objek **api** secara umumnya melambangkan **dosa-dosa** yang telah dilakukan oleh manusia semasa hayatnya. Dosa-dosa ini berpunca daripada godaan syaitan yang sentiasa cuba menghanyutkan manusia. Akibatnya, manusia yang berdosa itu akan dibalas dengan azab yang setimpal dengan segala dosa yang telah dilakukannya itu. Hal ini digambarkan dalam petikan sajak NS22, seperti yang berikut:

Tahu aku
Kini hari menuai **api**
Mengetam ancaham membelam redam
Ditulis dilukis jari tanganku

(Amir, 1969 : 33)

Daripada teks tersebut, penyair menyedari bahawa dirinya telah berbuat dosa dan akan menerima pembalasannya. Oleh sebab itu, setiap manusia perlu segera bertaubat dan kembali kepada Tuhan jika mereka berbuat dosa kerana sesungguhnya Allah itu Maha Pengampun lagi Maha Mengasihani. Hal ini selaras dengan firman Allah yang bermaksud:

**Dan balik kembalilah kepada Tuhan
kamu dengan bertaubat, serta berserah
bulat-bulat kepada-Nya.**

(Surah az-Zumar: 54)

Terdapat juga penggunaan konsep-konsep lain sebagai lambang, seperti konsep situasi yang merujuk kepada waktu. Antaranya konsep **malam, subuh dan senja**. Bagi penyair Islam, **malam** dilambangkan untuk suasana yang rohaniyah, yang suci digunakan untuk beribadah kepada Allah, seperti bertahajjud dan bersembahyang sunat (Ahmad Kamal, 1989 : 159). Waktu **subuh** pula melambangkan kejernihan, kesucian dan kesyahduan, sebagai suasana titik bermulanya langkah memulakan pengabdian ke hadrat Allah (Ahmad Kamal, 1989 : 159).

4.5 Konsep Metafora dalam Nyanyi Sunyi

Menurut Ahmad Kamal (1989 : 163), **metafora** merupakan unsur yang penting di dalam puisi dan merupakan perbandingan atau kiasan yang di dalamnya turut tergabung unsur emosi dan imaginasi. Harimurti (1983 : 106) pula mentafsirkan metafora sebagai pemakaian kata atau ungkapan lain untuk objek atau konsep lain berdasarkan kias atau persamaan. Metafora berbeza daripada perbandingan yang biasanya hadir dengan kata banding seperti, **umpama** atau **bagai**. Metafora boleh terbentuk daripada dua atau

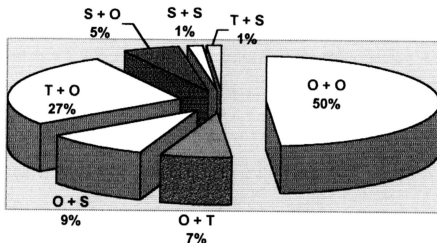
lebih gabungan kata, seperti **selendang dendang, tongkat mutu-mutiara, mengintip restu senyuman dan memetik kechapi firdusi.**

Penggunaan unsur metafora berfungsi menambahkan nilai estetika sesebuah sajak, selain penggunaan unsur gaya bahasa seperti perlambangan, imejan, anafora, hiperbola, sinkof, inversi, personifikasi dan yang seumpamanya. Selain itu, konsep ini juga menguji ketajaman pemikiran pembaca untuk mentafsir makna metafora tersebut. Menurut Ahmad Kamal (1970 : 163) metafora daipada penyair Islam sudah pasti berlandaskan Islam dan tidak menyeleweng daripada akidah dan biasanya metafora itu bersumberkan al-Quran dan hadis.

Dalam kajian ini, tumpuan akan dibuat ke atas metafora yang terbentuk daripada gabungan **dua konsep primer** sahaja. Berdasarkan analisis, tujuh jenis metafora dikenal pasti, iaitu yang menggabungkan konsep objek dengan objek (O + O) , objek dengan tindakan (O + T), objek dengan situasi (O + S), tindakan dengan objek (T + O), situasi dengan objek (S + O), tindakan dengan situasi (T + S) dan situasi dengan situasi (S + S). Terdapat 71 unsur metafora dalam naskhah Nyanyi Sunyi. Antaranya ialah **pelita jendela, pantai hati, gelombang kenang, menuai api, bermain chahaya dan terbuka bunga.** Kesemua unsur metafora dan maknanya dapat dilihat dalam Lampiran 6.

Yang berikut merupakan pecahan peratusan jenis metafora dalam Nyanyi Sunyi:

Carta 4.4 : Perbandingan Jenis Metafora dalam Nyanyi Sunyi

Berdasarkan Carta 4.4, didapati metafora jenis O + O (objek + objek) paling banyak ditemukan dalam teks, sebanyak 36 (48.6%) dan diikuti oleh metafora jenis T + O (tindakan + objek) sebanyak 20 (27.0%). Seterusnya, metafora O + S (objek + situasi) pula hadir 7 kali (9.5%) dalam teks, manakala sebanyak 5 (6.7%) jenis O + T (objek + tindakan) dikesan. Jenis S + O (situasi + objek) pula hadir 4 kali (5.4%) dan dua jenis lainnya, T + S (tindakan + situasi) dan S + S (situasi + situasi), masing-masing hadir sekali sahaja dalam teks.

4.5.1 Konsep Objek + Objek

Terdapat 36 (48.6%) metafora jenis ini. Gabungan konsep O + O paling banyak ditemukan kerana metafora jenis ini lebih mudah dibentuk berbanding jenis lain, terutamanya apabila memerihalkan konsep objek. Metafora dengan gabungan konsep objek ini paling banyak digunakan dalam teks NS2, iaitu 8 kali (22.2%), diikuti oleh NS18, sebanyak 5 kali (13.9%) dan NS13 dan NS15 yang masing-masing mencatatkan 4 (11.1%) metafora jenis ini. 3 (8.3%) unsur metafora O + O dikesan dalam NS21, 2 (2.7%) dalam NS22, NS23 dan NS5, dan sekali sahaja hadir dalam NS1, NS3, NS4, NS9, NS11 dan NS12.

Antara contoh metafora jenis ini ialah **pelita jendela** (NS1) yang bermaksud cahaya kehidupan, **pantai hati** (NS2) bermaksud kesunyian jiwa dan **pokok purba** (NS3) yang merujuk kepada umat Nabi Nuh alaihissalam. Selain itu, **chahaya ridla** (NS13) bermaksud kebesaran Ilahi, **embun rahmat** (NS18) bermaksud kasih sayang Allah, **bunga chercha** (NS23) bermaksud perbuatan keji dan **naga angkara** (NS15) bermaksud bencana atau bala. Bentuk metafora tersebut dilihat menggabungkan sama ada objek-objek konkrit ataupun objek konkrit dengan objek abstrak.

Pemilihan konsep objek yang berusnsur keislaman juga dapat dilihat, seperti **kechapi firdusi** (NS2), **rebana swarga** (NS5), **hembusan syaitan**

(NS22), **embun rahmat**, **lapangan swarga** dan **hati firdusi** (NS18). Konsep firdusi merujuk kepada nama salah sebuah syurga Allah, dan swarga pula bererti syurga Allah. Konsep **rahmat** pula merujuk kepada kasih sayang dan keberkatan Allah. Penggunaan metafora bernafaskan Islam ini selaras dengan pendapat Ahmad Kamal (1989 : 164) bahawa pengalaman rohaniah penyair yang berjiwa Islam adalah menjadi syarat penting dalam menghasilkan metafora itu.

4.5.2 Konsep Objek + Tindakan

Dalam Nyanyi Sunyi, terdapat 5 (6.7%) metafora yang terbentuk hasil gabungan konsep objek dengan konsep tindakan. Kelima-lima unsur metafora tersebut ialah **gelombang kenang** (NS2), **layar terkelar** (NS7), **pokok perchaya** (NS18), **bunga tertawa** dan **kuntum tersenyum** (NS10).

Pembentukan metafora jenis ini kurang diminati Amir Hamzah kerana sebutannya yang agak janggal dan jarang-jarang ditemukan. Konsep **layar terkelar** bermaksud kehidupan yang telah ditentukan, sementara **gelombang kenang** pula bermaksud rentetan peristiwa silam. Selain itu, **pokok perchaya** bermaksud asas keimanan, **bunga tertawa** dan **kuntum tertawa** membawa erti keimanan yang semakin teguh. Kepelbagaian jenis

metafora sebenarnya menambahkan lagi keindahan sesebuah sajak, selain membezakannya daripada jenis puisi yang lainnya.

Hampir semua unsur metafora tersebut bercirikan Islam. Konsep **layar sendiri** membawa maksud kehidupan di dunia, sementara objek **pokok, bunga dan kuntum** itu sendiri sudah mencerminkan maksud **keimanan**. Dengan itu, gabungan konsep objek dan tindakan tersebut menguatkan lagi nilai keislaman dalam konsep metafora yang dibentuk.

4.5.3 Konsep Objek + Situasi

Sebanyak 7 (9.5%) metafora jenis ini hadir dalam teks. Metafora tersebut ialah **bunga sejati** dan **bunga lampau** (NS11), **Nur rindu** (NS13), **sempana sentosa** (NS14), **hati duniawi** (NS17) dan **astana rela** serta **hembusan chedera** (NS23). Unsur metafora **bunga sejati** bermaksud kepercayaan yang abadi dan **bunga lampau** pula bererti kepercayaan terdahulu. Sementara itu, **nur rindu** bermaksud keinginan untuk bertemu dengan Allah, **sempana sentosa** bermaksud keredhaan Allah dan **hati duniawi** pula ertinya kecenderungan kepada dunia. Konsep metafora **astana rela** bererti pembalasan yang tertinggi dan **hembusan chedera** bererti kecelakaan.

Kesemua unsur metafora dalam jenis ini tampak bercirikan keislaman, seperti **Nur rindu** dan **hati duniawi**. Kedua-dua konsep **nur** dan

duniawi berasal daripada bahasa Arab. **Nur** bermaksud cahaya dan **duniawi** yang bermaksud bersifat keduniaan (lawan kepada **ukhrawi**). Konsep **bunga**, **rindu** dan **restu** juga merupakan antara item leksikal yang mencerminkan Islam, sebagaimana yang biasa terdapat dalam puisi-puisi berunsurkan Islam.

4.5.4 Konsep Tindakan + Objek

Metafora jenis ini yang kedua tertinggi bilangannya, selepas jenis Objek + Objek. Terdapat 20 (40.5%) metafora yang terbentuk daripada gabungan konsep tindakan dengan konsep objek. Unsur metafora jenis ini paling banyak ditemukan dalam NS7, sebanyak 5 kali (25.0%). Selain itu, 4 (20.0%) metafora jenis ini ditemukan dalam NS2 dan 3 (15.0%) dalam NS4.

Metafora jenis ini turut digemari Amir Hamzah. Selain mudah dibentuk, bunyinya juga menarik. Konsep tindakan biasanya digabungkan dengan konsep objek abstrak bagi menimbulkan makna yang tersirat. Antara metafora jenis ini ialah **menuai api** (NS22) yang bermaksud menerima pembalasan, **mengatur tembang** (NS7) yang bermaksud menentukan kehidupan, **mengawan rahman** (NS4) ertinya mencari kekasih, yakni Allah, dan **menyentuh rindu** (NS5) bermaksud mendekatkan diri kepada Allah. Selain itu, **melidah api** (NS2) bererti membakar semangat keislaman dan **menali sutera** (NS6) melukiskan waktu fajar menjelma.

Unsur-unsur keislaman juga jelas dilihat melalui pemilihan konsep objek **api**, **rindu**, **cinta**, **rahman**, **restu**, **chahaya** dan **ancham**. Konsep **cinta** dan **restu** melambangkan **keimanan**, manakala **cahaya** pula bererti keredhaan Allah. Konsep **rahman** di sini merujuk kepada salah satu daripada 99 nama Allah dan **ancham** merujuk kepada pembalasan.

4.5.5 Konsep Situasi + Objek

Metafora jenis ini tidak banyak ditemukan , cuma 4 (5.4%) sahaja. Keempat-empat metafora jenis ini ialah **mati hari** (NS1), **terbuka bunga** (NS11), **membunga sedan** (NS11) dan **mengilau kaca** (NS10). Metafora **mati hari** merujuk kepada hari kematian, manakala **terbuka bunga** bermaksud tumbuh kepercayaan baru. Seterusnya, **membunga sedan** menggambarkan penyesalan dan kekecewaan, dan **mengilau kaca** bermaksud segar dalam fikiran.

Pemilihan objek yang merupakan perlambangan menjadikan unsur metafora lebih estetik. Proses pemaknaan metafora memerlukan penghayatan yang tinggi ke atas wacana.

4.5.5 Konsep Tindakan + Situasi

Metafora yang terbentuk daripada gabungan konsep tindakan dengan situasi ini hadir sekali sahaja, iaitu **membumi keji** (NS15) yang membawa maksud dunia penuh dengan kejahatan. Jenis metafora ini bersandarkan Quran dan Hadis kerana penyair menyedari hakikat bahawa dunia ini penuh dengan godaan dan bisikan syaitan yang sentiasa mendorong manusia melakukan kejahatan. Hanya mereka yang kuat iman sahaja mampu mengatasi segala godaan di dunia ini.

4.5.6 Konsep Situasi + Situasi

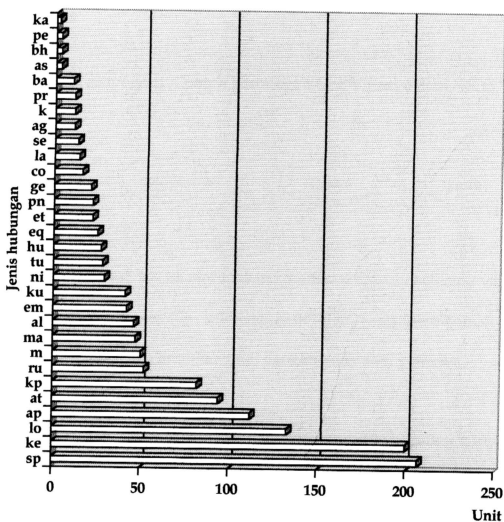
Konsep metafora ini sekali sahaja hadir di dalam teks, iaitu **berkacha bahagia** (NS23) yang bermaksud kebahagiaan yang sejati. Kebahagiaan yang dimaksudkan ialah kebahagiaan yang akan dinikmati sepenuhnya apabila bertemu dengan Allah Yang Maha Esa di syurga-Nya kelak.

Latar belakang agama, pendidikan dan sahsiah penyair mendorong terlahirnya metafora berunsur Islam. Ini selaras dengan pendapat Ahmad Kamal (1989 : 184) bahawa sebagai penyair Islam, mereka hendaklah tidak terpisah daripada alam, masyarakat (ummah) dan sejarah Islam.

4.6 Konsep Sekunder dalam Nanyi Sunyi

Dalam teks ini terdapat 1377 unit konsep sekunder yang dikenal pasti yang merangkumi 30 jenis hubungan yang aktif. Perincian bilangan jenis hubungan yang terdapat dalam teks adalah seperti yang berikut:

Carta 4.5: Bilangan Hubungan Konsep Sekunder dalam Nyanyi Sunyi

4.6.1 Hubungan Spesifikasi dalam Nyanyi Sunyi

Jenis hubungan yang turut dikaji dalam teks ini ialah hubungan spesifikasi. Hasil analisis mendapati bahawa sebanyak 207 (15.5%) hubungan spesifikasi dikenal pasti dalam teks Nyanyi Sunyi. Hubungan jenis ini memberikan perincian terhadap konsep primer yang dinyatakan dalam teks.

Contoh hubungan spesifikasi dalam teks dapat dilihat dalam rajah yang berikut:

Rajah 4.2 : Tipografi Contoh Hubungan Spesifikasi dalam NS 15

Dalam contoh tersebut, **kacha** merupakan spesifikasi kepada kelereng yang boleh sahaja merujuk kepada kelereng batu atau yang seumpamanya, manakala **kasih** pula boleh bertukar ganti dengan intan atau permata.

Daripada analisis yang dibuat, hubungan spesifikasi paling banyak ditemukan dalam NS3, iaitu sebanyak 18 (8.7%) hubungan, diikuti oleh NS2 yang mencatatkan 16 (7.7%) hubungan. Sementara itu 14 (6.8%) hubungan dikenal pasti dalam teks NS4 dan NS20. Hubungan spesifikasi yang dikesan

dalam teks lain masing-masing mencatatkan antara 3 hingga 10 hubungan sahaja.

4.6.2 Hubungan Keadaan dalam Nyanyi Sunyi

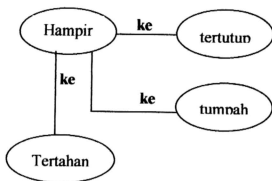
Secara keseluruhannya terdapat 200 (15.0%) hubungan keadaan dalam teks Nyanyi Sunyi dan hubungan jenis ini hadir dalam setiap teks. Jenis hubungan ini menerangkan keadaan konsep primer, terutamanya objek dalam hubungannya dengan konsep-konsep lain dalam teks. Konfigurasi hubungan ini penting bagi mengembangkan jaringan runtutan sesebuah teks (Beaugrande dan Dressler, 1981 : 104).

Teks yang panjang menghimpunkan lebih banyak konsep berbanding dengan teks yang pendek, justeru teks NS3 mencatatkan hubungan keadaan yang tertinggi iaitu sebanyak 16 (8.0%). Sementara itu, 15 (7.5%) hubungan keadaan ditemukan dalam teks NS21 dan 14 (7.0%) hubungan keadaan dikesan dalam NS18 dan NS22.

Dalam Rajah 4.3, hubungan keadaan dilihat menghubungkan konsep hampir dengan situasi tertahan, tertutup dan tumpah.

Contoh bentuk hubungan keadaan tersebut adalah seperti yang berikut:

Rajah 4.3 : Tipografi Contoh Hubungan Keadaan dalam NS20

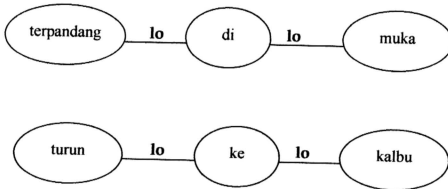
4.6.3 Hubungan Lokasi dalam Nyanyi Sunyi

Sebanyak 133 hubungan lokasi ditemukan dalam Nyanyi Sunyi. Hubungan lokasi yang merujuk kepada kedudukan ruang sesuatu entiti ini dikesan kehadirannya dalam setiap teks dan sering ditandai dengan penggunaan kata sendi *di*, *ke* dan *dalam*.

Hubungan lokasi paling banyak terdapat dalam teks NS17 yang mencatatkan 12 hubungan, sementara NS2 dan NS3 masing-masing memaparkan 11 hubungan jenis ini. Bilangan hubungan lokasi dalam teks lain adalah antara satu hingga 10 hubungan.

Yang berikut merupakan contoh hubungan lokasi dalam teks:

Rajah 4.4 : Tipografi Contoh Hubungan Lokasi dalam NS19

Selain contoh tersebut, terdapat juga contoh lokasi seperti yang menghubungkan konsep **dalam** dengah konsep **hati**, dan yang menghubungkan konsep primer **tinggi** dengan situasi **mengawan**.

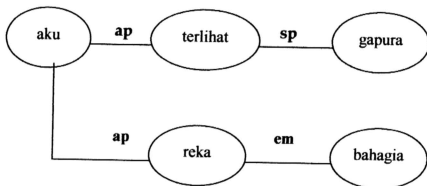
4.6.4 Hubungan Apersepsi dalam Nyanyi Sunyi

Berdasarkan analisis teks yang dilakukan, sebanyak 112 (8.4%) hubungan apersepsi dikenal pasti dalam teks. Menurut Beaugrande dan Dressler (1981 : 96), apersepsi merujuk operasi entiti yang menggabungkan pengetahuan melalui organ sensori.

Daripada 23 buah teks yang dikaji, NS16 memaparkan hubungan apersepsi yang paling banyak, iaitu sebanyak 6 kali (5.4%). Sementara teks yang lain mencatatkan hubungan jenis ini hadir di antara 1 hingga 5 kali sahaja.

Yang berikut merupakan contoh bentuk hubungan alat dalam teks:

Rajah 4.5 : Tipografi Contoh Hubungan Apersepsi dalam NS20

Dalam contoh tersebut, hubungan apersepsi dilihat menghubungkan konsep objek **aku** dan situasi **terlihat**, dan menghubungkan dua konsep lain iaitu **aku** dan konsep tindakan **reka** dalam teks yang sama. Dalam teks NS15 pula hubungan ini menghubungkan konsep objek **kau** dengan konsep tindakan **beri**.

4.6.5 Jenis Hubungan Sekunder yang Lain.

Selain daripada empat jenis hubungan yang paling aktif dalam konsep sekunder, terdapat 26 jenis hubungan lain yang turut dikenal pasti dalam teks ini. Manakala empat jenis hubungan yang tidak ditemukan dalam Nyanyi Sunyi ialah volusi, kognisi, bentuk dan signifikan

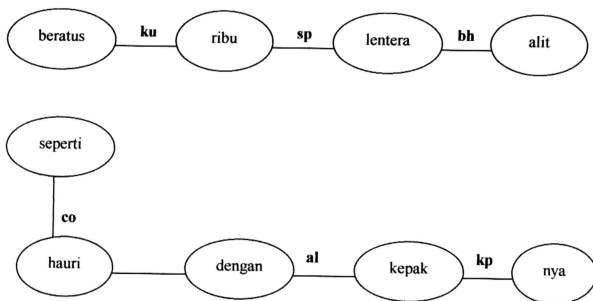
Antara jenis hubungan yang banyak terdapat dalam teks ialah atribut yang hadir yang hadir sebanyak 94 kali (7.0%) dan hubungan kepunyaan sebanyak 82 kali (6.1%). Selain itu, sejumlah 52 (3.9%) hubungan rujukan terdapat dalam teks dan 50 (3.7%) unit hubungan modaliti dikenal pasti. Hubungan masa, alat dan emosi pula masing-masing hadir sebanyak 60 kali (4.5%), 59 kali (4.4%) dan 55 kali (4.1%) dalam teks. Jumlah hubungan masa ialah sebanyak 49 kali (3.7%) dan hubungan entiti terkesan pula sebanyak 41 kali (3.1%). Sementara itu, hubungan kepunyaan dalam wacana Nyanyi Sunyi hadir sebanyak 47, 46 dan 42 kali. Jenis hubungan kuantiti hadir sebanyak 41 kali dan hubungan nilai sebanyak 29 kali. Jenis hubungan yang paling sedikit jumlahnya ialah hubungan kawalan yang hadir sebanyak 2 kali (0.1%) sahaja.

Daripada analisis yang dibuat, dapat dirumuskan bahawa setiap konsep mempunyai hubungan antara satu sama lain dalam satu jaringan

idea yang dikawal oleh pusat kawalan teks. Pertalian ini penting untuk mencari makna teks secara keseluruhannya.

Yang berikut adalah contoh hubungan modaliti keadaan, entiti terkesan, lawanan dan hubungan yang dapat dilihat dalam teks NS5.

Rajah 4.6 : Tipografi Contoh Jenis-Jenis Hubungan dalam NS5

Dalam rajah 4.6, jenis hubungan yang mengaitkan konsep **beratus** dengan **ribu** ialah **kuantiti**, sementara hubungan yang mengaitkan konsep **lentera** dengan konsep **alit** merupakan **bahan**. Teks ini juga memperlihatkan hubungan contoh di antara konsep **seperti** dengan **hauri**, dan hubungan **kepunyaan** untuk kekaitan antara **kepak** dengan konsep **nya**. Selain itu juga

kelihatan hubungan **masa** antara konsep **seketika** dengan konsep tindakan **menekan** yang ditemukan dalam teks yang sama.

4.7 Analisis Teks

Yang berikut merupakan analisis setiap teks:

4.7.1 Analisis Teks NS1

Dalam teks NS1, terdapat 106 konsep, iaitu 40 (37.7%) konsep primer dan 66 (62.3%) konsep sekunder. Bagi konsep primer, 10 (25.0%) terdiri daripada objek, 14 (35.0%) situasi, 14 (35.0%) tindakan dan 2 (5%) peristiwa. Contoh objek dalam teks ini ialah **kandil**, **pelita**, **jendela** dan **kalbu**. Konsep situasi pula diwakili oleh **habis**, **kikis**, **dahulu**, **gila** dan **sasar**. Sementara itu, **kembali**, **pulang** dan **sabar** pula merupakan contoh konsep tindakan. Konsep objek dan situasi paling menonjol kerana wacana ini banyak menonjolkan lambang, selain menggambarkan situasi penyair ketika dirinya ditimpa musibah dan ingin kembali mendekatkan diri kepada Yang Maha Pencipta.

Konsep sekunder pula memperlihatkan 66 hubungan yang mengakses konsep-konsep pengetahuan dalam teks ini. Hubungan antara teks pula mencatatkan bahawa jenis hubungan yang paling ketara ialah

hubungan atribut, sebanyak 17 (25.8%), diikuti hubungan spesifikasi sebanyak 8 (12.1%). Jenis hubungan lain mempunyai peratusan di bawah 7.0% sahaja, misalnya emosi dengan 6.0%, dan kuantiti sebanyak 5.0%. 19 jenis hubungan dikesan manakala 15 hubungan tidak wujud.

Dalam teks ini, objek **kau** (Tuhan) bertindak sebagai pusat kawalan teks, manakala **kandil** dan **pelita** pula merupakan perlambangan bagi **kau** (Tuhan). Hubungan keadaan dilihat bagi merujuk keadaan **aku** yang merupakan entiti terkesan dalam teks ini. Teks ini menggambarkan pengabdian diri seseorang kepada Tuhannya, setelah dirinya ditimpa musibah atau bencana.

Secara keseluruhannya teks ini menyeru agar manusia sentiasa mengingati Allah dan bertakwa kepada-Nya, tidak kira pada waktu susah ataupun pada waktu senang.

4.7.2 Analisis Teks NS2

Terdapat 105 konsep dalam NS2 dan 36 (34.3%) daripadanya merupakan konsep primer. Daripada analisis yang dibuat, terdapat 15 (41.7%) konsep objek, 11 (30.5%) konsep tindakan, 9 (25.0%) konsep situasi dan 1 (2.8%) konsep peristiwa dalam teks tersebut.

Antara konsep objek yang dikenal pasti ialah **dunia**, **gunung**, **kechapi**, dan **mutiara**. Contoh konsep tindakan pula **kujunjung**, **kupuji**, **kupangku** dan **kudaduhkan**, manakala contoh konsep situasi dalam teks ini ialah **lena**, **siuman** dan **tersembunyi**. Sama seperti dalam NS1, peristiwa yang tercatat dalam teks ini ialah **mati**.

Hasil analisis juga mendapati bahawa daripada 69 (65.7%) konsep sekunder ditemukan dalam teks. Dari aspek hubungan antara konsep pula, terdapat 15 jenis hubungan, manakala 19 jenis lagi tidak wujud. Hubungan spesifikasi utuh dengan 16 (23.2%), diikuti oleh hubungan lokasi sebanyak 11 (15.9%). Hubungan-hubungan lain dalam teks ini tidak banyak digunakan, iaitu tidak sampai 10.0% sahaja penggunaannya.

Pusat kawalan dalam teks ini ialah objek **aku** yang mula dikesan dalam rangkap kedua. Teks ini mengisahkan tentang keraguan dan kekeliruan fikiran manusia yang terlalu taksab dan ingin bertemu dengan Tuhannya. Secara keseluruhannya teks ini menyeru agar manusia menyerahkan diri secara total kepada Yang Maha Berkuasa.

4.7.3 Analisis Teks NS3

Teks ini mengandungi 149 konsep, iaitu 50 (33.6%) konsep primer dan 99 (66.4%) konsep sekunder. Analisis ke atas konsep primer menunjukkan bahawa konsep situasi paling banyak ditemukan dalam teks, iaitu sebanyak 25 (50.0%), diikuti oleh konsep tindakan, objek dan konsep peristiwa yang hadir sekali (2.0%) dalam NS3.

Antara konsep situasi yang terdapat ialah **timbul**, **runtuh**, **terapung** dan **gelisah**. Konsep situasi lebih menonjol dalam NS3 kerana teks ini merupakan rakaman kisah banjir besar yang melanda dan membinasakan umat Nabi Nuh alaihissalam. Konsep tindakan pula antara lain mencatatkan beberapa konsep seperti **naik**, **membelah**, **menjulang**, **berteduh** dan **menilai**. Dalam teks ini, antara objek yang dapat dilihat ialah **hujan**, **air**, **pokok**, **Musa** dan **manusia**.

Dari segi hubungan antara teks pula, terdapat 17 jenis hubungan, manakala 17 jenis lagi tidak wujud. Jenis hubungan spesifikasi yang tertinggi, 18 (18.2%), diikuti hubungan keadaan sebanyak 16 (16.2%). Antara jenis hubungan ini dilihat hadir antara konsep **hujan** dengan **teban**, konsep **purba** dengan **tumbang**, dan konsep **api** dengan **menjulang**. Jenis hubungan lokasi dan rujukan pula hadir 11 kali (11.1%) dalam teks ini, manakala yang lain kurang daripada 10.0%.

Bahagian pertama teks ini mengisahkan peristiwa sejarah Nabi Nuh. Allah menurunkan bencana berupa banjir besar ke atas umat Nabi Nuh yang enggan beriman dan kembali ke jalan yang benar. Diceritakan juga bahawa hanya mereka yang bertakwa dan berlandung di atas bahtera Nabi Nuh sahaja yang terselamat dalam peristiwa tersebut. Sementara bahagian kedua teks ini pula menceritakan tentang agama Islam dan Kristian yang sama-sama berasal daripada zuriat Nabi Ibrahim, tetapi telah berlaku pertelingkahan yang berpanjangan sesama penganutnya sehingga ke hari ini.

Secara keseluruhannya teks ini menyeru manusia kembali kepada Yang Maha Esa dan tidak mengingkari segala suruhan-Nya serta menjauhi segala larangan-Nya. Selain itu, teks ini menyarankan agar umat manusia mengetepikan perbalahan sesama insan.

4.7.4 Analisis Teks NS4

Terdapat 125 konsep dalam teks ini, dan 47 (37.6%) daripadanya merupakan konsep primer dan 78 (62.4%) pula mewakili konsep sekunder. Teks NS4 memperlihatkan 17 (36.2%) konsep tindakan, 16 (34.0%) objek, 13 (27.7%) situasi dan 1 (2.1%) konsep peristiwa.

Konsep tindakan dilihat paling menonjol kerana teks ini mengisahkan sejarah Nabi Musa menentang Raja Firaun. Dalam teks ini, digambarkan tindakan Tuhan membantu Musa dengan mengurniakan mukjizat kepada baginda untuk memusnahkan Raja Firaun tersebut. Antara contoh tindakan dalam teks ialah **kaupukul**, **kautulis** dan **kauhamparkan**. Contoh situasi pula dapat dilihat melalui pemilihan konsep **timbul**, **nyata**, **terang** dan **tersembunyi**.

Selain itu, hubungan antara konsep pula memperlihatkan tiga jenis hubungan yang paling aktif, iaitu 12 (15.4%) hubungan keadaan, 14 (17.9%) hubungan spesifikasi, dan 8 (10.3%) hubungan lokasi. Pusat kawalan teks dalam NS4 ialah **kau (Tuhan)** yang bertindak sebagai **agen**, sementara Firaun dilabelkan sebagai entiti terkesan dalam teks ini. 19 jenis hubungan dikenal pasti, sementara 15 jenis lagi tidak wujud.

Secara keseluruhannya, teks NS4 menyeru manusia supaya mempercayai mukjizat-mukjizat yang diturunkan kepada Nabi-Nabi, khususnya Nabi Musa ketika baginda berhadapan dengan musuhnya, iaitu Raja Firaun.

4.7.5 Analisis Teks NS5

Sebanyak 102 konsep ditemukan dalam NS5 dan 30 (29.4%) daripadanya merupakan konsep primer. Konsep objek paling banyak ditemukan dalam teks, iaitu 15 (50.0%), diikuti konsep tindakan sebanyak 10 (33.3%) dan 4 (13.3%).konsep situasi.

Dalam NS5, 19 jenis hubungan dikesan kehadirannya, manakala 15 jenis lagi tidak wujud. Sejumlah 72 konsep sekunder dikenal pasti dan 10 (13.8%) daripadanya terdiri daripada hubungan spesifikasi, manakala 9 (12.5%) pula merupakan hubungan keadaan. Teks ini juga memperlihatkan 6 (8.2%) hubungan kepunyaan dan 5 (6.9%) atribut, lokasi, alat dan modaliti.

Wacana ini mengisahkan keadaan penulis yang sedang khusus menghadap Tuhan, sehingga dirinya seakan-akan melayang di angkasa untuk menemui Tuhannya. Bagaimanapun perjalanannya terganggu dan dia tercampak semula ke bumi. Dalam kepayahan itulah, Nur Ilahi melimpahinya dan membangunkan jiwanya kembali.

Pusat kawalan teks ini ialah konsep **aku** yang mengalami proses elipsis (o) dalam perenggan yang kedua. Secara keseluruhannya, teks NS5 menyeru agas manusia menetapkan tujuan mereka dalam hidup, iaitu untuk beribadah kepada Allah dengan jujur dan seikhlas hati.

4.7.6 Analisis Teks NS6

Teks NS6 pula memperlihatkan 95 konsep, iaitu 28 (29.5%) konsep primer dan 67 (70.5%) konsep sekunder. Dalam wacana ini, 12 (42.9%) konsep objek dikenal pasti, selain 10 (35.7%) konsep tindakan dan 5 (17.8%) konsep situasi.

Pusat kawalan teks dalam NS6 ialah **aku** yang sentiasa cuba berhubung dengan Tuhan, yang ditulis sebagai **kau** dalam wacana ini. Antara konsep objek yang hadir dalam teks ini ialah **aku**, **sutera**, **sukma**, **hati**, **genta**, **rebana** dan **lidah**. Konsep tindakan pula adalah seperti **kuintai-intai**, **datang**, **turun**, dan **letakkan**. Contoh konsep situasi dalam NS6 pula ialah **bahagia**, **berduka**, **sunyi** dan **sepi**.

Terdapat 67 (70.5%) hubungan yang bernaung di bawah konsep sekunder dan 12 (17.6%) hadir dalam bentuk hubungan spesifikasi. Hubungan yang kedua tertinggi dalam NS6 ialah keadaan, iaitu sebanyak 11 (16.4%), manakala jenis hubungan yang lain kurang daripada 10%. Secara keseluruhannya, hanya 20 jenis hubungan antara konsep sahaja yang ditemukan, sementara 14 yang lainnya tidak wujud dalam teks.

Secara keseluruhannya, teks ini menyeru manusia agar insaf dan sentiasa yakin bahawa Allah sentiasa mengasihi hamba-Nya. Wacana ini juga menyeru agar manusia tidak melalaikan ibadah solat.

4.7.7 Analisis Teks NS7

Dalam teks NS7, 31 (35.6%) konsep primer ditemukan di samping 56 (64.4%) konsep sekunder. Konsep objek mencatatkan jumlah tertinggi, iaitu 12 (38.7%), manakala jumlah konsep tindakan yang hadir ialah 9 (29.0%). Selain itu, sebanyak 8 (25.8%) konsep situasi yang hadir dan konsep peristiwa pula cuma 2 (6.5 %) sahaja.

Dalam teks ini, antara konsep objek yang ditemukan ialah **kuntum**, **kepak**, **chinta**, **kalbu** dan **boneka**. Konsep tindakan yang hadir dalam NS7 pula adalah seperti **mengoyak**, **menayang**, **mengatur** dan **mengikut**. Seterusnya, antara contoh konsep situasi dalam teks ini ialah **membunga**, **mewangi**, **hidup**, **sedar** dan **siuman**.

Pusat kawalan teks ini ialah **aku** yang hadir dalam setiap perenggan, tetapi mengalami **elipsis** dalam perenggan pertama. Objek **boneka** digunakan sebagai **perlambangan** manusia yang menjadi pelakon di atas muka bumi ini, sedangkan **dalang** di sebalik penentuan watak-watak patung atau boneka tersebut tidak lain hanyalah Tuhan Yang Maha Pencipta.

Dalam teks ini, sebanyak 16 jenis hubungan antara konsep dikenal pasti. Sejumlah 9 (16.0%) hubungan keadaan hadir dalam teks ini, selain 8 (14.2%) hubungan lokasi dan 7 (12.5%) hubungan spesifikasi. Jenis hubungan yang lain masing-masing antara 1 (1.8%) hingga 5 (8.9%). 18 jenis hubungan tidak wujud dalam teks.

Secara keseluruhannya teks ini menyeru manusia agar yakin dan percaya bahawa segala yang berlaku di atas muka bumi ini adalah dengan kehendak-Nya jua kerana Dialah yang Maha Berkuasa menentukan segala-galanya.

4.7.8 Analisis Teks NS8

Sebanyak 96 konsep ditemukan dalam teks NS8. Daripada jumlah tersebut, 39 (40.6%) daripadanya merupakan konsep primer manakala 57 (59.4%) unit yang lainnya merupakan konsep sekunder.

Teks ini memamparkan 16 (41.0%) konsep tindakan, 11 (28.2%) konsep objek dan situasi, dan hanya 1 (2.6%) konsep peristiwa. Konsep tindakan yang hadir dalam NS8 kebanyakannya merupakan kata kerja dengan imbuhan *me-*, seperti **melambung**, **menayang**, **membawa**,

menerima dan memasang. Sementara itu, antara contoh objek yang terdapat dalam teks ini ialah purnama, kalbu dan **chahaya**. Contoh konsep situasi pula ialah **senja**, **samar**, **sapur** dan **malam**.

Konsep sekunder pula memperlihatkan 18 jenis hubungan, manakala 16 jenis lagi tidak aktif. Tiga jenis hubungan yang paling kerap ditemukan dalam teks, iaitu hubungan apersepsi, hubungan spesifikasi dan hubungan kepunyaan, dengan masing-masing hadir sebanyak 12 kali (21.0%), 9 kali (15.8%), dan 7 kali (12.2%). Jenis hubungan yang paling kurang digunakan ialah hubungan keadaan, rujukan, sebab, pengiktirafan, komunikasi, equivalens dan rujukan. Masing-masing hadir sekali (1.8%) sahaja.

Daripada konsep primer tersebut, objek **aku** dilihat sebagai pusat kawalan teks yang mengikat konsep-konsep pengetahuan dalam teks ini. Wacana ini secara keseluruhannya menyeru manusia supaya sentiasa mengingati Allah dan tidak jemu-jemu memanjatkan doa kepada-Nya. Sesungguhnya, Allah itu Maha Mendengar dan Maha Mengetahui segala bisikan hati yang dizahirkan mahupun yang tersembunyi.

4.7.9 Analisis Teks NS9

Terdapat 64 konsep dalam NS9 dan 18 (28.1%) daripadanya merupakan konsep primer. Daripada jumlah tersebut, sebanyak 7 (38.8%) konsep situasi, 6 (33.3%) konsep tindakan, 4 (22.2%) konsep objek dan 1 (5.6%) konsep peristiwa dikenal pasti dalam teks ini.

Antara konsep objek yang hadir dalam teks ialah **aku**, **kekasih**, **langit**, **bumi** dan **air**. Konsep **aku** menjadi pusat kawalan teks dalam NS9, selain konsep **kekasih** yang juga merupakan **agen** dalam teks. Antara konsep tindakan yang hadir dalam teks ini ialah **ulurkan**, **menyerkap**, **menindih** dan **menolak** yang masing-masing dilakukan oleh agen terhadap entiti **aku**. Sementara itu, konsep situasi pula dapat dilihat melalui pemilihan konsep **hanyut**, **dahaga**, **hauskan** dan **tenggelam** yang merujuk kepada situasi objek **aku**.

Konsep sekunder pula memperlihatkan hubungan keadaan yang hadir sebanyak 9 kali (19.6%) dalam teks. Hubungan atribut, lokasi dan alat pula hadir 5 kali (10.9%). Jenis hubungan sekunder yang lainnya amat kecil jumlahnya, seperti hubungan sebab, entiti terkesan, alasan, komunikasi dan rujukan hadir sekali (2.2%) sahaja. 18 jenis hubungan antara konsep tidak wujud dalam teks.

Kesimpulannya teks ini menyeru manusia supaya berserah diri kepada Allah dalam apa juga keadaan kerana Allah itu Maha Pemurah lagi Maha Mengasihani.

4.7.10 Analisis Teks NS10

Dalam teks ini, terdapat 72 konsep dan 33 (45.8%) daripadanya ialah konsep primer. Terdapat 11 (33.3%) konsep objek, 12 (36.4%) konsep situasi dan 10 (30.3%) konsep tindakan. Antara contoh konsep objek ialah **kau, aku, taman, dunia, bunga dan daun**. Sementara itu, antara contoh konsep situasi pula ialah **sunyi, sepi dan rindu**. Konsep tindakan pula antara lain diwakili oleh **masukkan, pimpin, tunjukkan dan gilakan**.

Terdapat 39 (54.2%) konsep sekunder dalam teks NS10. 15 jenis hubungan ditemukan dalam teks, manakala yang lainnya tidak wujud. Jenis hubungan yang paling banyak ialah hubungan keadaan, yang hadir sebanyak 7 kali (17.9%), diikuti oleh hubungan spesifikasi sebanyak 5 (12.8%). Dalam teks ini, entiti **aku** digambarkan berada dalam keadaan **techengang** (tercengang), **takjub** dan **terdiam**. Konsep **taman** dan **dunia** pula dilihat mempunyai hubungan spesifikasi antara kedua-duanya sehingga membentuk unsur **metafora**. Selain itu, terdapat 1 (2.6%) hubungan nilai, lokasi, rujukan, hubungan, bahan, sebab dan komunikasi dalam teks NS10.

Pusat kawalan teks bagi sajak ini ialah konsep **kau** yang muncul dari awal kata hinggalah ke penghujungnya. Secara keseluruhannya, teks ini menyeru manusia supaya berusaha mendapatkan kasih sayang dan keredhaan Allah jika berhasrat mahu menjejakkan kaki ke taman syurga-Nya kelak.

4.7.11 Analisis Teks NS11

Teks NS11 mengandungi 42 konsep, iaitu 18 (42.9%) konsep primer dan 24 (57.1%) konsep sekunder. Konsep situasi hadir sebanyak 8 kali (44.4%), diikuti oleh konsep objek dan tindakan yang masing-masing hadir sebanyak 5 kali (27.8%) dalam teks ini.

Antara contoh konsep situasi yang hadir dalam teks ini ialah **kembang, rindang, layu** dan **sejati**. Manakala contoh konsep dalam teks ini ialah **bunga, hati** dan **restu**. Antara konsep tindakan yang ditemukan dalam teks ini ialah **melayah-layah, mengintip** dan **mengembara**. Tiada konsep peristiwa ditemukan dalam teks ini.

Daripada 24 konsep sekunder yang terdapat dalam NS11, jenis hubungan yang paling banyak dikesan ialah hubungan keadaan dan hubungan spesifikasi yang hadir sebanyak 5 kali (20.8%). Hubungan

keadaan dilihat mengikat konsep **bunga** dengan situasi **terbuka**, dan konsep **bunga** dengan **kembang**. Sementara itu, hubungan spesifikasi pula antara lain menautkan konsep **bibir** dengan **kesturi**, selain mengikat konsep **bunga** dengan **sejati**. Jenis hubungan atribut hadir sebanyak 3 kali (12.5%), sementara hubungan lokasi hadir 2 kali (8.3%) dan jenis hubungan lain pula hadir sekali sahaja dalam NS11. 21 jenis hubungan yang lain tidak wujud dalam NS11.

Konsep **bunga** menjadi pusat kawalan teks, yang hadir hampir dalam setiap baris sajak. Objek **bunga** dalam teks ini melambangkan kepercayaan baru yang tumbuh dalam diri penyair. Secara keseluruhannya teks ini menyeru manusia agar berusaha mencari kekasih yang abadi, iaitu Allah yang Maha Esa.

4.7.12 Analisis NS12

Terdapat 96 konsep dalam NS12, iaitu 36 (37.5%) konsep primer dan 60 (62.5%) konsep sekunder. Daripada 36 konsep tersebut, 16 (44.5%) konsep situasi ditemukan, 12 (33.3%) konsep tindakan dan 8 (22.2%) konsep objek dikesan dalam teks ini.

Konsep situasi paling banyak ditemukan kerana teks yang berjudul **Mengawan** ini mengisahkan keadaan jiwa penyair yang terpisah daripada jasadnya dan melayang ke langit. Antara konsep situasi yang dikenal pasti dalam teks ini ialah **renggang**, **mengawan**, **lemah**, **kotor** dan **lewat**. Sementara itu, **membentang**, **mengikut**, dan **bersedih** pula contoh konsep tindakan, manakala **bunga**, **kacha** dan **warta** pula merupakan contoh konsep objek.

Dari aspek hubungan antara konsep pula, terdapat 23 jenis hubungan. 11 jenis hubungan didapati tidak wujud. Terdapat 9 (15.0%) hubungan keadaan, di samping 5 (8.3%) hubungan lokasi dan 6.6% hubungan spesifikasi dan tujuan. Jenis hubungan yang lain masing-masing hadir antara 1 hingga 3 kali sahaja. Contoh hubungan keadaan dilihat menghubungkan konsep **aku** dengan **renggang**, dan objek **sukma** dengan **tersenyum**. Selain itu, hubungan gerakan dapat dilihat di antara konsep **aku** dengan **naik**, dan konsep **aku** dengan **mengikut**.

Pusat kawalan teks ialah konsep **aku** yang mulai hadir dalam baris pertama sajak ini hinggalah ke baris yang terakhir. Kesimpulannya, teks ini menyeru manusia akan sentiasa merendahkan diri apabila berhadapan dengan Allah dan sentiasa mengakui kekurangan diri sendiri.

4.7.13 Analisis NS13

Sebanyak 81 konsep ditemukan dalam NS13 dan 29 (35.8%) daripadanya konsep primer, manakala 52 (64.2%) konsep sekunder. Konsep situasi paling banyak dikesan, iaitu sebanyak 14 (48.3%), di samping 8 (27.6%) konsep objek dan 7 (24.1%) konsep tindakan. Tiada konsep peristiwa ditemukan dalam teks.

Konsep situasi didapati lebih menonjol kerana teks ini memaparkan keadaan diri penyair apabila beliau dianugerahkan dengan kurniaan yang maha besar, iaitu Islam, al-Quran dan Hadis. Contoh konsep situasi dalam teks ini ialah **perlahan**, **rata**, **gelap**, dan **panjang**. Konsep objek dalam teks adalah seperti **panji**, **mutiara**, **kabut**, dan **suara**. Sementara itu, contoh konsep tindakan ialah **kibarkan**, **berjalan** dan **menunggu**.

Hubungan antara konsep pula mencatatkan bahawa terdapat 9 (17.3%) hubungan keadaan, 8 (15.4%) hubungan lokasi dan spesifikasi, dan 5 (9.6%) hubungan atribut. Terdapat 16 jenis hubungan sahaja yang dikesan dalam teks, 18 jenis lagi tidak wujud. Hubungan lokasi dilihat menghubungkan konsep **berjalan** dengan **di kananku**, dan konsep **mengilau** dengan **ke dalam**. Hubungan kuantiti pula misalnya hadir di antara konsep **dua** dan **sebaya**, dan di antara konsep **kami** dan **berempat**.

Secara keseluruhannya, teks ini menyarankan agar umat Islam bersyukur dengan anugerah Allah yang tidak ternilai harganya, iaitu Islam, al-Quran dan Hadis.

4.7.14 Analisis Teks NS14

Sejumlah 90 konsep dikesan dalam NS14. 35 (38.9%) konsep primer dan 55 (61.1%) konsep sekunder. Di antara konsep primer, konsep tindakan paling banyak dikesan, iaitu 16 kali (45.7%), diikuti oleh konsep objek sebanyak 13 kali (37.1%) dan konsep situasi sebanyak 6 kali (17.1%).

Konsep tindakan paling banyak ditemukan, bersesuaian dengan judul teks, *Memuji Dikau*. Antara konsep tindakan yang disebut ialah **memuji**, **turun**, **bernyanyi**, dan **meminum**. Sementara itu, antara objek yang dikesan ialah **aku**, **mulut**, **kalam** dan **kacha**. Objek **aku** dan **dikau** dikenal pasti sebagai pusat kawalan teks. Contoh konsep situasi pula ialah **terkatup**, **tertutup** dan **terbelam**.

Dari segi hubungan antara konsep pula, 17 hubungan dikenal pasti dan 17 jenis yang lain tidak wujud dalam teks. Jenis keadaan paling banyak, iaitu 10 (18.2%) hubungan. Hubungan ini dilihat mengaitkan konsep **aku** dengan **memuji**, **mulut** dengan **terkatup** dan **bibir** dengan **dikuchup**. Hubungan kepunyaan hadir 7 kali (12.7%) dan hubungan rujukan pula hadir

5 kali (9.1%) dalam teks. Jenis hubungan yang lain hadir kurang daripada 5 kali.

Kesimpulannya, wacana ini menyarankan agar setiap manusia beribadah dengan khusyuk dan tawadhuq kepada Allah. Jika manusia berupaya melakukannya, nescaya Allah akan memberikan ganjaran yang setimpal.

4.7.15 Analisis Teks NS15

Terdapat 86 konsep dalam NS15, 36 (40.9%) merupakan konsep primer dan 50 (58.1%) konsep sekunder. Jenis konsep primer yang paling banyak ditemukan dalam teks ialah konsep tindakan, iaitu sebanyak 134 kali (36.1%). Konsep objek dan situasi pula masing-masing hadir 12 (33.3%) dan 11 kali (30.6%).

Antara konsep tindakan yang hadir dalam NS15 ialah **kurnia**, **menundukkan**, **menunjukkan**, **memaksa** dan **menanti**. Contoh konsep objek ialah **kau**, **aku**, **kacha** dan **langit**. Konsep situasi adalah seperti **berserak**, **sentosa** dan **mesra**. Konsep objek **aku** yang paling banyak hadir dalam teks dan menjadi pusat kawalan teks.

Dari segi hubungan antara konsep pula, terdapat 13 jenis hubungan yang aktif, manakala yang lainnya tidak wujud. Hubungan spesifikasi paling banyak dikesan, sebanyak 11 kali (22.0%) dan diikuti hubungan apersepsi dan entiti terkesan yang hadir sebanyak 7 kali (14.0%). Hubungan keadaan pula hadir 6 kali (12.0%). Jenis hubungan keadaan dilihat menghubungkan konsep **raya** dengan **tersembunyi**, dan konsep **bahaya** dengan konsep **dikandung**. Contoh hubungan spesifikasi dilihat hadir di antara konsep **beri** dengan **jampi** dan **kelereng** dengan **kacha**. Hubungan entiti terkesan pula hadir di antara konsep **kurniai** dengan **aku**.

Secara keseluruhannya, teks ini menyarankan agar manusia menyerahkan diri kepada Yang Maha Pencipta.

4.7.16 Analisis Teks NS16

Daripada analisis runtutan yang dibuat, didapati 18 (31.6%) konsep primer dan 39 (68.4%) konsep sekunder dalam teks ini. Jumlah semua konsep ialah 57. Di antara konsep primer, konsep tindakan yang tertinggi, 8 (44.4%) dan yang terendah konsep situasi, 4 (22.2%). Tiada konsep peristiwa ditemukan dalam teks.

Jenis objek yang paling tinggi dalam teks ialah **rebana** dan **hatiku** yang masing-masing muncul tiga kali. Objek **aku** dan **hatiku** menjadi pusat

kawalan teks. Contoh jenis tindakan ialah **meminta**, **memetik**, **menampar** dan **menari**. Antara konsep situasi pula ialah **leka** dan **sunyi**.

Dari segi hubungan antara konsep pula, terdapat sebanyak 14 jenis hubungan dikenal pasti. 20 jenis hubungan yang lainnya tidak wujud dalam teks. Hubungan alat paling tinggi, sebanyak 6 (15.3%). Penggunaan objek konkrit alat, seperti **kechapi** dan **genderang** mewujudkan jenis ini. Seterusnya, hubungan kepunyaan dan apersepsi masing-masing hadir sebanyak 5 kali (12.8%). Hubungan spesifikasi pula memerihalkan sifat tertentu objek yang hadir dalam teks, misalnya yang hadir di antara konsep **kechapi** dengan **firdusi** dan konsep **genta** dengan **genderang**. Jenis hubungan ini hadir 4 kali (10.2%). hubungan ini.

Secara keseluruhannya, teks ini menyeru manusia supaya mendalami ilmu agama, agar tidak was-was dengan pegangan agamanya itu.

4.7.17 Analisis Teks NS17

Sejumlah 99 konsep terdapat dalam NS17. Daripada jumlah tersebut, 36 (36.4%) konsep primer dan 63 (63.6%) konsep sekunder. Tiga jenis konsep primer yang dikenal pasti kehadirannya ialah konsep tindakan, 15 (41.7%), konsep objek, 12 (33.3%) dan konsep situasi, 9 (2.5%). Tiada konsep peristiwa dalam NS17.

Antara jenis konsep tindakan yang ditemukan ialah **melambai**, **tertawa**, **turun**, dan **menyentuh**. Jenis objek yang kerap hadir dalam teks ialah **aku** dan **engkau** yang masing-masing hadir 8 kali. Kedua-dua objek ini menjadi pusat kawalan teks. Contoh objek lain ialah **kechapi**, **firdusi** dan **kandil**. Antara konsep situasi pula ialah **rindang**, **berlainan**, **halus** dan **kemerlap**.

Terdapat 16 jenis hubungan yang dikesan dalam teks. 18 jenis lagi tidak wujud. Hubungan keadaan dilihat paling dominan, iaitu 13 (20.6%), diikuti 12 (19.0%) hubungan lokasi dan 9 (14.2%) hubungan spesifikasi. Jenis hubungan yang lain hadir kurang daripada 10.0%. Hubungan keadaan dilihat memerihalkan keadaan konsep **aku** dan **engkau** (Tuhan) dalam situasi yang berbeza. Contohnya hubungan ini hadir di antara konsep **engkau** dengan **berlainan** dan konsep **kandil** dengan **kemerlap**.

Teks ini menyeru manusia supaya mengagungkan kekuasaan Allah dan menginsafi kekerdilan diri sebagai seorang hamba.

4.7.18 Analisis Teks NS18

Dalam teks ini terdapat 118 konsep, 55 (48.3%) merupakan konsep primer dan 59 (51.8%) konsep sekunder. Di antara konsep primer, terdapat 22 (40.9%) konsep situasi, 18 (32.7%) konsep objek, 13 (23.6%) konsep tindakan dan 2 (3.6%) konsep peristiwa.

Antara konsep situasi dalam teks ini ialah **sentosa**, **jahanam**, **kelam** dan **kering**. Kekerapan konsep ini hadir kerana teks ini menggambarkan situasi aku yang berada dalam keadaan **kelam** (kecelaruan fikiran). Sementara itu, antara jenis objek ialah **bunga**, **embun**, **api**, **aku**, dan **kekasihku**. Objek **api**, **aku**, dan **kekasihku** yang menjadi pusat kawalan teks. Konsep **api** digambarkan sebagai lambang **was-was** atau **keraguan** yang tumbuh di dalam jiwa penyair. Sementara itu, konsep tindakan pula seperti **berjalan**, **berhenti** dan **meminta**.

Terdapat 18 jenis hubungan antara konsep yang hadir, manakala 16 lagi tidak wujud. Jenis hubungan keadaan paling banyak ditemukan, iaitu 14 (23.7%), sementara hubungan spesifikasi hadir 13 kali (22.0%). Jenis hubungan keadaan ini banyak memerihalkan objek, misalnya menghubungkan konsep **neraka** dengan **terbuka** dan menghubungkan konsep **api** dengan **padam**. Jenis hubungan lain pula hadir kurang daripada 10 kali.

Secara keseluruhannya teks ini menyeru agar manusia meneguhkan iman mereka dan membuang segala keraguan yang singgah di hati mereka, terutama dalam soal akidah.

4.7.19 Analisis Teks NS19

Terdapat 118 konsep dalam teks ini. 53 (44.9%) konsep primer dan daripada jumlah tersebut, yang tertinggi konsep objek, sebanyak 23 (43.4%). Sebanyak 17 (32.1% konsep tindakan dikesan, selain 12 (22.6%) konsep situasi dan 1 (1.9%) konsep peristiwa.

Jenis konsep objek yang paling banyak ditemukan dalam teks ialah **ibu** dan **aku**, yang masing-masing hadir tiga kali. Kedua-duanya menjadi pusat kawalan teks. Konsep **ibu** dalam teks ini merupakan lambang Tuhan, yang pada akhir rangkap dilambangkan pula sebagai **Bapa** dan **Kekasih** oleh penyair. Selain itu, terdapat konsep yang saling berkolokasi, iaitu **matanya**, **bibirnya** dan **mukanya**. Antara konsep tindakan pula ialah **mengawas**, **menurutkan** dan **kusongsong**. Konsep situasi pula lebih menjurus kepada keadaan emosi, seperti **pilu**, **masam** dan **pedih**.

Terdapat 65 hubungan antara konsep. Daripada jumlah tersebut, 19 jenis hubungan dikenal pasti manakala 15 lagi tidak wujud. Jenis hubungan

yang paling aktif ialah hubungan modaliti sebanyak 12 (18.5%), diikuti oleh hubungan keadaan yang hadir 9 kali (18.5%). Hubungan keadaan memerihalkan keadaan **Ibu (Tuhan)** misalnya ketika menghubungkan konsep **ia** dengan **diam** dan konsep **muka** dengan **masam**.

Teks ini menyarankan agar manusia segera bertaubat apabila melakukan dosa kepada Yang Maha Pencipta.

4.7.20 Analisis Teks NS20

Terdapat 102 konsep, 36 (35.3%) daripadanya konsep primer dan 66 (64.7%) konsep sekunder. Di antara konsep primer, 17 (47.2%) konsep situasi, 12 (33.3%) konsep tindakan dan 7 (19.4%) konsep objek ditemukan dalam teks. Tiada konsep peristiwa dikesan.

Antara konsep situasi ialah **sempit**, **gembira**, **runtuh**, **inshaf**, dan **buntu**. Konsep ini paling banyak kerana bersesuaian dengan tema sajak yang mengisahkan seorang insan yang **insaf** akan segala kesalahan yang telah dilakukannya di dunia ini. Terdapat juga penggunaan konsep situasi yang sama pola, iaitu **tertahan**, **tertegun**, **tertebas**, **terdaya**, **tertutup**, **tersungkur** dan **terdengar**. Sementara itu, contoh konsep tindakan ialah **kupinta**, **meminta** dan **kausahuti**. Antara jenis objek ialah **dunia**, **bumi**, **gapura (gerbang)** dan **sutera**. Objek **aku** paling banyak diulang dalam teks,

iaitu 4 kali dan sekaligus menjadikannya pusat kawalan teks yang saling berhubungan dengan konsep-konsep lain. Terdapat juga konsep situasi yang berkolokasi antara satu sama lain, iaitu **buta**, **tuli**, **bisu** dan **kelu**.

Sejumlah 16 jenis hubungan ditemukan dalam teks. Jenis hubungan antara konsep yang paling banyak ialah hubungan spesifikasi, sebanyak 14 (21.2%), diikuti 9 (13.6%) hubungan modaliti dan 7 (10.6%) hubungan keadaan. Yang terendah hubungan alat, kuantiti dan lawanan yang hadir sekali sahaja dalam NS20.

Kesimpulannya, sajak ini menyeru manusia agar insaf dan segera bertaubat di atas segala dosa yang telah dilakukan kerana sesungguhnya, Allah itu Maha Pengasih lagi Maha Pengampun.

4.7.21 Analisis Teks NS21

Sejumlah 117 konsep dikesan dalam teks ini. 45 (38.5%) merupakan konsep primer dan 72 (61.5%) konsep sekunder. Di antara konsep primer tersebut, 16 (35.6%) konsep objek dan konsep situasi dikesan, di samping 11 (24.4%) konsep tindakan dan 2 (4.4%) konsep peristiwa.

Bersesuaian dengan judul teks, iaitu Subuh, konsep objek dan situasi didapati paling menonjol berbanding konsep tindakan dan peristiwa.

Contoh objek ialah **tabuh**, **bulan**, **bintang**, **panji**, **setan** dan **layar**. Konsep situasi pula seperti **subuh**, **sunyi**, **terang**, **gembira** dan **kelam**. Jenis objek **aku** dan **hatiku** yang masing-masing hadir tiga kali dalam teks, dikenal pasti sebagai pusat kawalan teks. Konsep situasi dengan pola imbuhan *ter-* pula hadir 13 kali dalam teks, seperti **terdengar**, **teralpa**, **terbaring** dan **tertutup**. Konsep **subuh** juga dikenal pasti sebagai pusat kawalan teks.

Sebanyak 19 jenis hubungan dikesan dalam teks, manalaka yang lainnya tidak wujud. Teks ini masih menonjolkan hubungan keadaan, sebanyak 15 (20.8%). Hubungan ini hadir misalnya di antara konsep **aku** dengan **terjaga**, dan di antara konsep **hati** dengan **menangis**. Jenis hubungan spesifikasi hadir 11 kali (15.3%) dan lokasi 6 kali (8.3%). Jenis hubungan yang paling sedikit ialah hubungan agen, hubungan dan pembolehan yang masing-masing hadir sekali sahaja.

Teks ini menyeru umat Islam agar menyegerakan suruhan Allah dan jangan sesekali terpedaya dengan hasutan syaitan durjana.

4.7.22 Analisis Teks NS22

Sejumlah 135 konsep ditemukan di dalam teks. 64 (47.4%) konsep primer dan 71 (52.6%) konsep sekunder. Daripada jumlah konsep primer tersebut, yang tertinggi ialah konsep situasi sebanyak 28 (43.8%), diikuti

konsep objek sebanyak 18 (28.1%) dan konsep tindakan sebanyak 16 (25.0%). Konsep peristiwa yang terendah, sebanyak 2 (3.1%) sahaja.

Antara konsep situasi dalam teks ini ialah **sendu**, **kechewa**, **terang** dan **rawan**. Dalam teks ini, konsep situasi **lipu (sayu)** dilihat berkolokasi dengan **sendu**, **kechewa**, **rawan** dan **sedan**. Konsep **aku** dianggap sebagai pusat kawalan teks yang berkolokasi dengan konsep **hati**, **kutilik**, **diriku**, **kuselam**, **tahunku** dan **tanganku**. Konsep tindakan dengan imbuhan *me-* banyak ditemukan dalam teks, seperti **mengamuk**, **melolong**, **menyentak**, **membuang**, **merangsang**, **meraung** dan **menuai**.

Dalam konteks hubungan antara teks pula, terdapat 23 jenis hubungan yang aktif, manakala 11 jenis lagi tidak wujud. Jenis hubungan keadaan paling banyak, iaitu 14 (19.7%). Hubungan keadaan dilihat hadir di antara konsep **aku** dengan **lipu**, di antara **hati** dengan **tergari** dan di antara konsep **aku** dengan **tahu**. Sejumlah 9 (12.7%) hubungan spesifikasi dikesan, sementara hubungan apersepsi hadir 8 kali (11.3%). Jenis hubungan yang lain hadir kurang daripada 10.0%.

Secara keseluruhannya sajak ini menyeru manusia supaya berbuat kebaikan dan meninggalkan kejahatan kerana setiap apa juga yang

dilakukan di atas muka bumi ini pasti akan dihisab Allah pada hari pembalasan kelak.

4.7.23 Analisis Teks NS23

Terdapat 85 konsep di dalam teks ini dan 33 (38.8%) daripadanya konsep primer, manakala 52 (61.2%) konsep sekunder. Di antara konsep primer, konsep tindakan yang tertinggi, 14 (42.4%) dan konsep objek pula sebanyak 11 (31.3%). Sejumlah 8 (24.2%) konsep situasi turut dikesan dan tiada konsep peristiwa ditemukan. Antara konsep tindakan yang hadir dalam teks ialah **layangkan**, **berkata**, **mematah** dan **membacha**. Konsep objek **kita** hadir sebanyak empat kali dalam teks dan menjadi pusat kawalan teks.

16 jenis hubungan antara konsep hadir dalam teks, manakala 18 lagi tidak wujud. Jenis hubungan yang paling banyak ialah hubungan spesifikasi, sebanyak 11 (21.2%) dan diikuti oleh hubungan lokasi yang hadir 10 kali (19.2%). Jenis hubungan yang lain masing-masing hadir di antara 1 hingga 8 kali dalam teks. Hubungan lokasi misalnya dapat dilihat hadir di antara konsep **dalam** dengan **dunia**, di antara konsep **di** dengan **air** dan di antara konsep **di** dengan **muka**.

Teks ini menyeru manusia supaya menyiapkan bekalan semasa hidup di dunia yang bersifat sementara ini, kerana tanpa bekalan yang secukupnya, mereka tidak mungkin dapat bertemu dengan Tuhan di syurga-Nya kelak.

4.8 Analisis Perbandingan antara Teks

Berdasarkan analisis runtutan yang dilakukan ke atas setiap teks, akan dihuraikan perbandingan yang dilihat dari aspek ketekalan konsep primer dan sekunder, di samping analisis perbandingan maksud sajak. Tafsiran ke atas maksud sajak dibuat kerana skop runtutan berfokus kepada pencarian makna teks yang dibuat dengan melihat hubungan-hubungan antara konsep yang terdapat dalam teks tersebut. Maksud sajak yang dibincangkan tidak lari daripada kerangka Liya 'Budu, yang tidak lain menekankan fungsi bahasa sebagai satu ibadah.

4.8.1 Perbandingan Konsep antara Teks

Daripada analisis yang dibuat, didapati teks yang paling banyak mengandungi konsep ialah NS3 sebanyak 149 konsep (6.7%), diikuti NS22 sebanyak 135 (6.1%) konsep ditemukan. Sementara itu, sejumlah 125 (5.6%) konsep ditemukan dalam NS4. Teks NS19 pula mencatatkan penemuan 118 (5.3%) konsep dan NS21 dengan 117 konsep mencatatkan peratusan yang

sama. Teks yang mencatatkan peratusan konsep yang rendah ialah NS11 yang mengumpul 42 (1.9%) konsep sahaja. Selain itu, teks NS16 dan NS19 turut mencatatkan peratusan yang rendah, iaitu masing-masing dengan 2.6% dan 2.9% sahaja. Semakin panjang teks, semakin banyak konsep yang ditemukan di dalamnya.

4.8.2 Perbandingan Konsep Primer

Empat buah teks yang didapati mengandungi konsep primer tertinggi ialah NS22 sebanyak 64 (47.4%), diikuti oleh NS18 sebanyak 55 (48.2%), NS19 sebanyak 53 (44.9%) dan NS3 sebanyak 50 (33.6%). Tiga buah teks, NS9, NS11 dan NS16 dikenal pasti sebagai teks yang mengandungi konsep primer paling sedikit, iaitu 18 (1.9%) konsep sahaja.

Di antara konsep primer tersebut, teks yang mengandungi paling banyak konsep objek ialah NS19, sebanyak 23 (8.4%). Teks NS18 dan NS22 pula masing-masing mencatatkan 18 (6.6%). Yang terendah pula ialah NS9, sebanyak 4 (1.5%). Konsep objek paling banyak hadir dalam NS19 berbanding dengan teks lainnya. Antara jenis objek yang hadir dalam NS19 (Ibuku Dehulu) ialah **ibu**, **mata**, **bibir**, **hati**, **kekasih** dan **bapa**. Teks NS9 (Hanyut Aku) pula dikesan sebagai yang paling kecil bilangan objeknya kerana teks ini menggambarkan situasi atau keadaan fikiran penyair yang bercelaru dan terumbang-ambing.

Konsep situasi pula paling banyak ditemukan dalam teks 22, sebanyak 28 (10.0%). Teks berjudul **Hari Menuai** ini paling banyak konsep situasi kerana menonjolkan keadaan penyair pada hari pembalasan. Pada waktu itulah dosa-dosanya dihitung dan menerima pembalasan yang setimpal. Teks yang kedua tertinggi ialah NS3, sebanyak 25 (9.0%). Bilangan konsep situasi yang paling sedikit ditemukan dalam NS5 dan NS16, sebanyak 4 kali (1.4%) sahaja. Teks NS16 (Doa Poyangku) lebih banyak mengandungi konsep tindakan kerana menggambarkan aktiviti penyair dalam proses beribadah kepada Allah.

Konsep peristiwa pula paling sedikit ditemukan, berbanding konsep-konsep lain. Konsep ini hadir tidak lebih daripada dua kali sahaja dalam setiap teks. Konsep ini hadir dua kali dalam NS1, NS7, NS18, NS21 dan NS22. Hanya sekali sahaja konsep ini hadir dalam NS2, NS3, NS4, NS5, NS6, NS8, NS9 dan NS19. Antara konsep primer yang sering hadir ialah konsep **mati**.

Seterusnya, konsep tindakan pula paling banyak ditemukan dalam teks NS4 (Permainanmu) yang mengandungi 17 (6.2%) konsep tindakan pula memerihalkan tindakan Tuhan mengurniakan mukjizat kepada Nabi Musa ketika baginda menentang Raja Firaun (Raja Ramses). Paling sedikit konsep

tindakan ditemukan dalam NS11 (Terbuka Bunga), iaitu sebanyak 5 (1.8%) sahaja kerana teks ini lebih menonjolkan konsep situasi.

4.8.3 Perbandingan Konsep Sekunder

Secara keseluruhannya, teks NS12 dan NS22 merupakan teks yang paling banyak mencatatkan bilangan hubungan antara konsep, iaitu 23 jenis hubungan. Ini bermakna hanya 11 jenis hubungan tidak wujud dalam teks. Pengenalpastian jenis hubungan antara konsep ini dibuat berdasarkan fungsi jenis hubungan tersebut, sama ada memerihalkan keadaan, lokasi, perulangan, equivalens, emosi dan yang seumpamanya. Tiga jenis hubungan yang paling aktif dalam NS22 ialah hubungan keadaan sebanyak 14 kali (19.7%), hubungan spesifikasi 12.5% dan jenis hubungan apersepsi sebanyak 11.3%. Dalam NS12 pula, jenis hubungan yang paling aktif ialah hubungan keadaan dengan 9 kali (15.0%).

Teks NS5, NS6 dan NS20 pula dikenal pasti mencatatkan bilangan hubungan antara teks yang kedua tertinggi, iaitu 20 jenis hubungan. Hanya 14 jenis hubungan yang tidak aktif dalam teks ini. Seterusnya, teks NS1, NS4 dan NS19 mencatatkan bilangan ketiga tertinggi, iaitu 19 jenis hubungan. Teks yang mengandungi bilangan hubungan antara teks yang terendah ialah NS11, iaitu 13 jenis sahaja. Ini bermakna 21 jenis hubungan lagi tidak wujud.

Teks NS10 turut dikenal pasti mengandungi bilangan hubungan antara konsep yang kedua terendah, iaitu 14 kali.

Daripada Carta 4.5, didapati hubungan spesifikasi paling banyak dikesan di dalam teks, iaitu sebanyak 207 (15.0%). Jenis hubungan ini menghubungkan konsep objek dengan konsep-konsep lain, selain menerangkan secara terperinci tentang konsep yang hendak diceritakan tersebut. Teks NS3 dikenal pasti mengandungi 18 jenis hubungan spesifikasi, diikuti oleh NS2 sebanyak 16 kali. Teks NS9 diketahui mencatatkan bilangan hubungan spesifikasi terendah, iaitu dua kali sahaja. Teks NS3 juga mencatatkan jumlah hubungan lokasi tertinggi, sebanyak 11 hubungan dan NS1 mencatatkan jumlah hubungan atribut tertinggi, sebanyak 17 hubungan. Hubungan lokasi yang paling sedikit ditemukan dalam NS17, sebanyak 12 kali.

Hubungan keadaan merupakan jenis hubungan kedua tertinggi yang hadir 200 kali (14.5%). Hubungan jenis ini sering hadir di antara konsep objek dengan tindakan atau objek dengan situasi. Jenis hubungan ini paling banyak ditemukan dalam teks NS3 iaitu sebanyak 16 hubungan, diikuti oleh NS20, sebanyak 15 hubungan. Teks NS18 dan NS22 mencatatkan 14 unit hubungan jenis ini. Teks yang mencatatkan hubungan keadaan terendah ialah NS8, iaitu sebanyak sekali sahaja.

Berdasarkan analisis didapati bahawa dalam setiap teks yang dikaji, tiga jenis hubungan yang wajib ditemukan ialah hubungan **keadaan**, hubungan **lokasi** dan hubungan **spesifikasi**. Ketiga-tiga jenis hubungan ini paling dominan dan membantu mengembangkan konsep pengetahuan yang terdapat di dalam teks yang dikaji. Hubungan keadaan dan spesifikasi memerihalkan sifat objek dengan lebih spesifik, sementara lokasi pula menjelaskan keberadaan sesuatu objek dengan tepat.

4.8.4 Analisis Perbandingan Maksud Sajak

Daripada analisis perbandingan maksud sajak yang dibuat, dikenal pasti enam idea penting yang diutarakan oleh Amir Hamzah dalam Nyanyi Sunyi. Penjenisan idea ini dibuat berdasarkan kesatuan makna sajak yang dikesan melalui kehadiran pusat kawalan teks dan jaringan runtutan idea atau konsep dalam setiap teks.

4.8.4.1 Tawakkal dan Berserah Diri kepada Tuhan

Daripada 23 buah sajak yang dikaji, didapati tujuh buah sajak memaparkan idea tersebut. Ketujuh-tujuh teks tersebut ialah NS1, NS9, NS10, NS11, NS13, NS14 dan NS18. Dalam NS1 dinyatakan Amir Hamzah yang telah kecewa dalam percintaan dengan gadis pilihannya, telah

berpaling kepada cinta yang lebih abadi, iaitu cinta akan Allah. Hal ini dapat dilihat dalam petikan teks NS1 yang berikut:

**Habis kikis
Segala chintaku hilang terbang
Pulang kembali aku padamu
Seperti dahulu.**

(Amir, 1969 : 5)

Menurut A.B Husny (1965: 34) bagi orang yang beriman kepada Allah, ketika dalam kesedihan atau bahaya, datanglah dia mengadu kepada kekasihnya yang abadi, iaitu Tuhan.

Konsep berserah diri kepada Tuhan juga dapat dilihat dalam petikan teks NS9 yang berbunyi:

**Hanyut aku, kekasihku
Ulurkan tangan-mu, tolong aku
Sunyi sekelilingku.**

(Amir, 1969 : 16)

Dalam petikan tersebut, Amir Hamzah benar-benar bertawakkal kepada Tuhan dan mengharapkan pertolongan-Nya. Jiwanya yang penuh tauhid dan taqwa yakin bahawa hanya Tuhan yang dapat menyelamatkan jasad dan jiwanya daripada segala bencana. Perihal menyerahkan diri dan memohon pertolongan daripada Allah juga disebut di dalam al-Quran. Petikan ayat 101 surah Yusof antara lain bermaksud:

Engkaulah penguasa dan penolongku di dunia dan akhirat; sempurnakanlah ajalku (ketika mati) dalam keadaan Islam, dan hubungkanlah aku dengan orang-orang yang salih.

(Surah Yusof : 101)

Selain itu, konsep menyerah diri kepada Allah juga dapat dilihat dalam petikan teks yang berikut:

Gelap-gelap kami berempat, meminta-minta,
memohon-mohon, moga terbuka selimut
kabut, pembungkus halus nokta utama.

(Amir, 1969 : 20)

Gabungan konsep kami berempat (penyair, al-Quran, hadis dan syiar Islam) meneguhkan keimanan dan berserah diri kepada Tuhan. Penyerahan diri ini semata-mata adalah bertujuan untuk mendapatkan keredhaan-Nya.

Konsep penyerahan diri kepada Tuhan juga terpanchar dalam NS19. Dalam teks ini, Amir Hamzah mengharapkan agar Tuhan menurunkan embun rahmat-Nya (limpanan rahmat) agar terhapus dosa-dosa silam penyair. Teks yang berikut menggambarkan konsep penyerahan diri tersebut:

Meminta aku kekasihku sayang:
Turunkan hujan embun rahmatmu
Biar padam api membelam
Semoga pulih pokok perchayaku.

(Amir, 1969 : 29)

Dalam petikan tersebut juga diperjelaskan bahawa penyair berharap agar teguh kembali asas keimanan di dalam jiwanya. Beliau penuh sedar dan yakin bahawa hanya Tuhan sahaja yang mampu menurunkan rahmat mahupun bencana kepada hamba-Nya. Hanya Dialah sahaja yang patut disembah dan kepada-Nya sahaja manusia wajib meminta pertolongan, seperti yang diucapkan di dalam tiap rakaat sembahyang:

Engkaulah sahaja (Ya Allah) yang kami
sembah, dan kepada Engkau sahajalah kami
memohon pertolongan.

(Surah al- Fatimah : 4)

4.8.4.2 Kekesalan dan Keinsafan di atas Dosa-dosa Silam.

Sebagai manusia biasa yang tidak sunyi daripada berbuat dosa, Amir tidak terlepas daripada hakikat tersebut. Menurut Harun (1985 : 198) manusia sejak dari lahirnya ke dunia ini ada bersamanya kelemahan yang akan terus berkekalan bersama-samanya hinggalah ia mati. Disebabkan sifat 'lemah' itulah manusia mudah terpedaya dengan bisikan syaitan yang sentiasa mengajak manusia berbuat kejahatan dan kemungkaran. Amir dengan rendah dirinya sering mengakui kesalahannya dan memohon keampunan daripada Tuhan. Antara teks yang memaparkan idea ini ialah NS12, NS19, NS20, NS22 dan NS23.

Yang berikut merupakan petikan sajak NS19:

Terus aku berkesal hati
Menurutkan setan, mengkachau-balau
Jurang chelaka terpandang dimuka
Kusongsong juga – biar chelaka

(Amir, 1969 : 30)

Dalam teks tersebut, Amir Hamzah menyesali segala dosa dan kesalahan yang dilakukannya. Beliau sedar bahawa dia telah mengikut bisikan syaitan yang sentiasa berusaha memperdayakan manusia. Amir juga sedar bahawa balasan nerakalah yang menantinya. Dalam konteks ini, Tuhan dengan sifat-Nya yang Maha Pengampun lagi Maha Mengasihani mengampunkan kesalahannya dan kembali melimpahinya dengan Nur Kasih-Nya.

Persoalan tentang hari pembalasan turut disebut dalam surah al-Fatihah, ayat 1 hingga 3, seperti mafhumnya:

Segala puji tertentu bagi Allah, tuhan yang memelihara dan mentadbirkan sekalian alam. Yang amat pemurah, lagi amat mengasihani. Yang menguasai pemerintahan hari pembalasan (akhirat).

(Surah al-Fatihah: 1-3)

Penyesalan juga tergambar dalam teks NS22. Antaranya Amir menulis:

Kutilik diriku kuselam tahunku
Timbul terasa terpancar terang
Istiwa lama merekah terang
Merona rawan membunga sedan...

(Amir, 1969 : 33)

Dalam petikan tersebut, Amir berasa kesal dan sedih apabila memikirkan dirinya telah banyak melakukan kesalahan kepada Tuhan. Segala peristiwa lama tentang segala kejahatannya jelas terbayang di ruang matanya, sehingga membangkitkan kekesalan yang tidak terhingga.

Teks NS12 turut mengungkapkan konsep keinsafan dan penyesalan.

Antara lain Amir menyatakan:

Datang pikiran membentang kenang
Membunga chahaya chuacha lampau
Menjadi terang mengilau kacha....

(Amir, 1969 : 19)

Dalam teks tersebut, peristiwa silam terbayang dengan nyata satu demi satu di ruangan mata, seperti gambar di atas layar putih (A.B. Husny, 1965 : 52).

Tidak dapat dinafikan, bisikan nafsu manusia itu sama hebatnya dengan bisikan syaitan. Ayat 53, surah Yusof ada memerihalkan persoalan nafsu ini:

Sesungguhnya nafsu manusia itu sangat menyuruh melakukan kejahatan, kecuali orang-orang yang diberi rahmat oleh Tuhan (maka terselamatlah dia dari hasutan nafsu itu).

(Surah Yusof: 53)

4.8.4.3 Seruan Mengerjakan Ibadah Solat

Konsep ibadah dalam Islam merangkumi segala kegiatan manusia dari segi rohaniah dan jasmaniah, tidak kira yang bersifat duniawi atau ukhrawi. Harun (1985 : 111) menyatakan bahawa sembahyang adalah ibadah yang tertua yang mula dikenali bersama-sama dengan iman dan setiap syariat mempunyai ibadah. Allah berfirman dalam surah al-Baqarah, ayat 45 yang bermaksud:

Dan mintalah pertolongan (kepada Allah)
dengan jalan sabar dan mengerjakan
sembahyang.

(Surah al-Baqarah : 45)

Berdasarkan petikan surah tersebut, jelaslah bahawa ibadah solat merupakan ibadat yang paling dituntut dalam agama. Ini kerana ibadah solat (sembahyang) ini merupakan hubungan secara langsung antara hamba dengan Allah, tanpa perantaraan orang tengah.

Terdapat empat buah teks yang menyeru manusia agar mengerjakan ibadat sembahyang, iaitu NS2, NS6, NS8, NS16 dan NS21. Yang berikut merupakan petikan teks NS6:

Karena kasihmu
Engkau tentukan waktu
Sehari lima kali kita bertemu

(Amir, 1969 : 13)

Teks tersebut menggambarkan betapa Tuhan itu Maha Pengasih dan Penyayang. Kerana kasihkan umat-Nya, Tuhan menentukan lima waktu untuk bertemu dengan hamba-Nya, iaitu waktu Subuh, Zohor, Asar, Maghrib dan Isyak. Tuntutan lima waktu tersebut wajib ditunaikan oleh sekalian umat Islam, dan merupakan peluang yang terbaik untuk manusia menghadap Yang Maha Pencipta. Namun demikian, sembahyang sunat yang lain boleh dilakukan untuk menambahkan pahala, di samping mendapatkan keredhaan-Nya. Hal ini dinyatakan oleh Amir dalam rangkap yang seterusnya:

Aku inginkan rupamu
Kulebihi sekali
Sebelum chuacha menaki sutera...

Teks NS21 juga turut menekankan seruan mengerjakan ibadah sembahyang. Dalam teks ini digambarkan betapa syaitan cuba melalaikan manusia daripada mengerjakan sembahyang Subuh, sehingga ramai yang gagal menunaikan kewajipan tersebut. Seruan mengerjakan solat Subuh ini dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

Kalau Subuh kedengaran tabuh
Semua sepi sunyi sekali
Bulan seorang tertawa terang
Bintang mutiara bermain chahaya

(Amir, 1969 : 32)

Bunyi **tabuh** dalam petikan tersebut menandakan masuknya waktu Subuh dan umat Islam diseru bangun daripada tidur dan segera menuju ke masjid atau surau untuk mengerjakan ibadah solat.

Seruan untuk mengerjakan ibadat ini juga disebut oleh Amir, seperti dalam petikan teks NS2 yang berikut:

Kujunjung di atas hulu
Kupuji di puchuk lidah
Kupangku di lengan lagu
Kudaduhkan di selendang dendang

(Amir, 1969 : 7)

Dalam petikan tersebut, Amir memuliakan Tuhan-Nya dan memuja-Nya dalam amalan zikir yang tidak putus-putus. Disebut-sebut juga nama Tuhan dalam setiap nyanyian dan puji-pujiannya (Ali, 1970: 3).

Surah al-Ankabut, ayat 54 juga menekankan seruan untuk mengerjakan ibadah solat. Antara lain maksudnya:

Dan dirikanlah sembahyang (dengan tetap). Sesungguhnya sembahyang itu mencegah dari perbuatan yang keji dan mungkar.

(Surah al-Ankabut : 54)

4.8.4.4 Perlukisan Sejarah Islam

Daripada analisis, didapati hanya dua buah teks sahaja yang menggambarkan perlukisan sejarah Islam, iaitu NS3 dan NS4. Teks NS3 terdiri daripada dua bahagian. Yang pertama berkisar tentang sejarah umat Nabi Nuh yang dibinasakan oleh Allah. Hanya yang beriman kepada Allah dan berlindung di atas bahtera Nabi Nuh sahaja yang terselamat daripada ribut taufan dan banjir besar yang Allah turunkan itu. Mereka yang kufur tenggelam dan binasa dalam peristiwa tersebut. Gambaran peristiwa ini antara lain dapat dilihat dalam petikan berikut:

Manusia kechil lintang pukang
Lari terbang jatuh duduk
Air naik tetap terus
Tumbang bungkar pokok purba

(Amir, 1969 : 8)

Dalam petikan tersebut, Amir menyatakan bahawa telah binasa umat Nabi Nuh (pokok purba) yang enggan beriman dan mentauhidkan Allah. Dalam surat al-Nisa' telah dikhabarkan bahawa Allah Taala mengutuskan rasul pilihan-Nya seperti mafhum firman-Nya:

Sesungguhnya Kami telah memberikan
wahyu kepadamu (wahai Muhammad),
sebagaimana Kami telah memberikan wahyu
kepada (Nabi) Nuh, dan nabi-nabi yang
kemudian diutus daripadanya....

(Surah al-Nisa': 163)

Bahagian kedua sajak ini pula memaparkan pertelingkahan antara agama Islam dan Kristian. Amir Hamzah berpendapat bahawa pertelingkahan umat Islam dan Kristian itu tidak berguna sama sekali kerana kedua-dua agama tersebut berasal daripada sumber yang sama, iaitu keturunan Nabi Ibrahim alaihissalam (Ali, 1970 : 5). Hal ini dinyatakan oleh Amir dalam petikan yang berikutnya:

Kini kami bertingkai pangkai
Diantara dua mana mutiara
Jauhari ahli lalai menilai
Lengah langsung melewati abad

(Amir, 1969 : 9)

Perbalahan (bertingkai pangkai) di antara kedua-dua agama ini berterusan hinggalah ke hari ini. Amir kesal kerana ahli-ahli bijak pandai zaman dahulu hingga sekarang gagal menyelesaikan masalah ini.

Rangkap terakhir sajak ini juga menyebut bahawa pertelingkahan tersebut tidak berguna sama sekali. Yang penting, Amir mahu mendekatkan dirinya kepada Tuhan, seperti Nabi Musa di puncak Tursina. Perbandingan ini menggambarkan keinginan penyair untuk merasakan kasih sayang Tuhan dan meminta restu daripada-Nya, seperti yang telah dikurniakan-Nya kepada Nabi Musa alaihissalam (Ali, 1970 : 5).

Peristiwa bersejarah dalam Islam turut dinyatakan dalam teks NS4. Dalam naskhah ini, Amir menceritakan tentang peristiwa Nabi Musa

bersama Nabi Harun (pengachara petah pasih) yang berhadapan dengan Raja Firaun. Ini dapat dilihat dalam rangkap pertama sajak yang berbunyi:

Kaukeraskan kalbunya
Bagi batu membesi benar
Timbul telangkaimu bertongkat urat
Ditunjang pengachara petah pasih

(Amir, 1969 : 10)

Diceritakan juga bagaimana Nabi Musa dikurniakan mukjizat tongkat yang bertukar menjadi ular dan mengeluarkan cahaya daripada tangan baginda. Akhirnya Firaun terbenam ditelan Laut Merah. Begitulah antara perlukisan sejarah yang ditulis oleh Amir Hamzah dalam Nyanyi Sunyi.

4.8.4.5 Kerinduan dan Pencarian Sifat-Sifat Tuhan

Dalam teks ini juga terdapat sajak yang menggambarkan pencarian sifat-sifat Tuhan, seperti yang ditulis dalam NS5, NS8, NS12 dan NS15. Dalam petikan NS8 Amir menyatakan:

Dengan apakah kubandingkan pertemuan kita,
Kekasihku

Dengan senja samar sepoi, pada masa purnama
meningkat naik...

(Amir, 1969 : 15)

Petikan tersebut menggambarkan keraguan penyair dalam membayangkan pertemuannya dengan Tuhan. Jiwnya begitu rindu untuk bertemu dengan Tuhan. Dalam kerinduan itulah Amir bermunajat dan sentiasa berharap dapat bertemu dengan Tuhannya.

Kerinduan untuk menghadap wajah Tuhan juga terlihat dalam teks NS12, seperti yang berikut:

Renggang aku dari padaku, mengikut
kawalku
Mengawan naik
Mewajah ke bawah, terlentang aku, lemah
lunak,
Kotor terhantar, paduan benda empat
perkara....

(Amir, 1969 : 19)

Menurut A.B Husny (1965: 50), Amir seakan-akan telah naik ke langit meningkat ke alam yang lain, Alam Uluhiah, Alam ketuhanan. Dalam pencariannya itu, jiwanya terasa telah meninggalkan tubuh kasarnya dan naik ke langit untuk mencari Tuhannya. Dalam rangkap terakhir sajak ini, Amir sangat berharap agar beliau dapat bertemu dengan Tuhannya yang bersemayam di atas kursi kesturi (Arasy yang tertinggi) agar hilang segala keraguan dan kesangsiannya. Beliau juga mengharapkan rahmat daripada Tuhan agar menguatkan keyakinannya dalam perjalanan tersebut.

4.8.4.6 Dunia Penuh dengan Godaan dan Tipu Daya

Dalam teks ini, sebuah sajak menggambarkan situasi tersebut, iaitu NS17. Dalam NS17, dunia digambarkan penuh dengan godaan ketika beliau sedang berusaha mendekatkan dirinya kepada Tuhan. Ini dapat dilihat dalam petikan yang berikut:

Terlihat ke bawah
Kandil kemerlap
Melambai cempaka ramai tertawa
Hati duniawi melambung tinggi
Berpaling aku turun kembali.

(Amir, 1969 : 24)

Dalam petikan tersebut digambarkan pengaruh kebendaan di dalam dunia, kesilauan terhadap perhiasan dunia, seperti wang ringgit, anak isteri dan yang seumpamanya sering melalaikan manusia daripada mengingati Tuhan. Hanya mereka yang kuat iman sahaja mampu menghadapi godaan dunia dan tidak melupakan-Nya dalam apa juga keadaan.

4.9 Kesimpulan

Secara keseluruhannya, dapat disimpulkan bahawa kehadiran konsep sekunder lebih dominan daripada konsep primer dalam Nyanyi Sunyi. Daripada 2223 konsep yang dikesan, 1377 (61.9%) merupakan konsep sekunder dan 846 (38.1%) konsep primer. Hal ini demikian kerana konsep primer bertindak sebagai pusat kawalan teks yang mengakses dan

menguasai pengembangan idea dalam sesebuah wacana. Teks yang panjang mempunyai lebih banyak konsep berbanding teks yang pendek.

Konsep tindakan, situasi dan objek menguasai setiap teks. Konsep peristiwa pula paling sedikit, hadir 18 kali (2.1%) sahaja. Ini kerana sajak lebih berfokus kepada idea penting dengan penggunaan bahasa semimum mungkin. Peristiwa lebih bercorak naratif. Terdapat lima jenis objek yang dikenal pasti, iaitu objek manusia, objek konkrit, unsur alam semulajadi, objek abstrak dan objek dalaman. Perincian konsep objek dikenal pasti berdasarkan fungsi dan peranannya di dalam teks, sehingga terlahirnya konsep objek sebagai lambang dan sebagai unsur metafora.

Begitu juga konsep situasi dan tindakan yang mempunyai kenekaannya yang tersendiri. Lima jenis situasi dikesan dalam wacana, iaitu suasana, emosi, waktu dan masa, ruang dan mobiliti entiti. Tiga bentuk tindakan yang banyak ditemukan dalam teks ini ialah bentuk *kata akar*, tindakan dengan awalan *meN-* dan yang hadir dengan objek *kau-* atau *ku-*.

Hasil kajian juga mendapati bahawa terdapat 100 unsur objek yang hadir sebagai lambang di dalam teks. Tiga jenis objek yang berperanan sebagai lambang ialah objek manusia, objek konkrit dan objek unsur alam. Ketiga-tiga jenis objek ini boleh hadir sebagai lambang Tuhan. Objek konkrit

dan objek unsur alam juga hadir sebagai lambang konsep lain. Kehadiran konsep objek sebagai lambang dapat menguji daya fikir pembaca, selain menambahkan nilai estetika sesebuah karya.

Sejumlah 71 metafora yang terbentuk dengan berdasarkan gabungan dua konsep primer juga dikesan dalam Nyanyi Sunyi. Tujuh jenis gabungan dikenal pasti, iaitu objek + objek, objek + tindakan, objek + situasi, tindakan + objek, situasi + objek, tindakan + situasi dan situasi + situasi. Kehadiran unsur metafora ini membuktikan kepelbagaian konsep primer dalam sesebuah teks. Selain dapat berdiri sendiri, sesuatu konsep itu boleh bergabung dengan konsep lain untuk membentuk suatu konsep baharu, yang berbeza maknanya daripada konsep asal.

Analisis perbandingan teks pula memperlihatkan penguasaan teks NS3 memonopoli jumlah konsep dalam Nyanyi Sunyi, diikuti oleh NS22. Sejumlah 149 (6.7%) konsep ditemukan dalam NS3 dan 135 (6.1%) konsep dalam NS22. Teks NS3 yang terdiri daripada dua bahagian ini membawa dua cerita yang berbeza. Bahagian pertama mengisahkan Nabi Musa menentang Firaun, manakala bahagian kedua pula berkisar tentang perbalahan di antara umat Islam dan Kristian yang berlanjutan hingga ke hari ini. Teks NS11 yang merupakan teks terpendek, dikenal pasti mengandungi jumlah konsep terendah, 42 (1.9%) sahaja.

Konsep primer paling banyak ditemukan dalam NS22, iaitu 64 dan diikuti oleh NS18, sebanyak 55. Teks NS3 mempunyai bilangan konsep sekunder tertinggi, iaitu 99, manakala NS4 yang kedua tertinggi, sebanyak 78. Teks NS11 mempunyai konsep primer dan sekunder terendah, iaitu 18 dan 42. Sementara itu, 30 jenis hubungan dikesan manakala 4 jenis hubungan lagi tidak aktif dalam Nyanyi Sunyi. Hubungan yang tidak wujud ialah kognisi, volusi, signifikan dan bentuk. Jenis hubungan yang paling dominan ialah hubungan keadaan, spesifikasi dan lokasi. Ketiga-tiga jenis hubungan ini dikesan dalam setiap teks yang dikaji. Sementara itu, hubungan yang paling sedikit ditemukan ialah hubungan kawalan yang hadir 2 kali sahaja di dalam teks. Jenis hubungan yang paling banyak dikesan dalam NS22 dan NS12, sebanyak 23 jenis. 20 jenis hubungan dikesan dalam NS21, NS18, NS5 dan NS6. Jenis hubungan yang paling sedikit ditemukan dalam NS11, iaitu 13 jenis hubungan sahaja.

Analisis maksud sajak telah menghasilkan enam rumusan idea. Pengkelasan idea ini dibuat mengikut kerangka fungsi bahasa Liya 'Budu. Teks diterjemahkan maknanya sesuai dengan kehendak Islam, menepati peranannya dari segi tekstual yang menyeru ke arah kebaikan dan mentauhidkan Allah. Enam idea penting yang terkandung dalam naskhah ini ialah tawakkal dan berserah diri kepada Tuhan, kekesalan dan keinsafan

di atas dosa-dosa silam, seruan mengerjakan ibadah solat, perlukisan sejarah Islam, kerinduan dan pencarian sifat-sifat Tuhan, dan dunia penuh dengan godaan dan tipu daya.

Seperti yang dinyatakan oleh Amir Hamzah dalam NS22, setiap manusia akan menerima pembalasan yang setimpal dengan apa yang dilakukannya di dunia. Orang yang beriman dan berpegang teguh kepada ajaran agama tidak akan berani melakukan dosa dan maksiat kerana sentiasa takut dan malu akan Allah. Sesungguhnya Allah itu Sangat Melihat, Maha Mendengar dan Maha Mengetahui segala gerak-geri dan perbuatan hamba-Nya, sama ada yang zahir atau tersembunyi. Ini selaras dengan firman Allah yang antara lain bermaksud:

Maka sesiapa berbuat kebajikan seberat zarah, nescaya akan dilihatnya (dalam surat amalnya). Dan sesiapa berbuat kejahatan seberat zarah nescaya akan dilihatnya (dalam surat amalnya).

(Surah az-Zalzalah: 7-8)